

ÇOCUĞUN KİŞİSEL VERİLERİNİN HUKUKA AYKIRI KAYIT VE YAYINLARA KARŞI KORUNMASINDA MEVCUT HUKUKİ YOLLARIN İŞLEVSELLİĞİ VE ALINMASI GEREKLİ YENİ TEDBİR ÖNERİLERİ

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1513683>

Dr. Öğr. Üyesi Bedia GÜLEŞ*

Öz

Teknolojinin hızlı gelişimi sosyal hayata pek çok kolaylık katmakta, mesafeler ve zaman kısıtlılığı gibi engeller dolayısıyla yapılamayan işlemler, kısa zamanda gerçekleştirilebilir hâle gelmektedir. Ancak işlenen verileri dolayısıyla insanların daha ulaşılabilir hâle gelmesi de bir dezavantaj olarak korutucu bir boyuta ulaşmakta, bu erişilebilirlik en çok da çocukları tehdit etmektedir. Zira dijital mecralardaki çocuk içerikli paylaşımlar, en çok çocuğun yakınları tarafından yapılmakta, söz konusu veriler kötü amaçlarla kullanılabilmekte ve çocuk paylaşımlara karşı korumasız kalmaktadır.

Çalışmada çocuğun dijital alanda korunması ve buna yönelik çözüm önerileri incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk bölümde, çocuk hakkında yapılan kayıt ve paylaşımların ihlal ettiği hukuki yararlar irdelenmiştir. Sonrasında söz konusu ihlallere karşı mevcut hukuk sistem içerisinde başvurulabilecek hukuki yollar ve bunların ne kadar işlevsel olduğuna yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde de devam eden ihlallerin durması için alınması gereken önlemler ve yapılması gereken kanuni değişikliklere dair çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Çocuğun Kişisel Verileri, Çocuğun Özel Hayatı, Çocuğun Kişisel Verilerinin Kaydı ve Yayını, Çocuğun Yüksek Yararı, Koruma Tedbirleri

* KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Konya (bedia.gules@hotmail.com) ORCID: 0000-0002-9036-7572 (Gönderim Tarihi: 10.07.2024-Kabul Tarihi: 31.07.2024) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

**FUNCTIONALITY OF CURRENT LEGAL REMEDIES AND
RECOMMENDATIONS FOR NEW MEASURES TO BE
TAKEN IN PROTECTING THE CHILD'S PERSONAL DATA
AGAINST ILLEGAL RECORDING AND
GIVING FORTH OF CHILD'S PERSONAL DATA**

(Research Article)

Abstract

The rapid development of technology adds many conveniences to social life, transactions that can not be performed due to obstacles such as distances and time constraints can be performed in short time. However, as a result of the processed data, people become more broken and as a disadvantage, it reaches a point of expansion and this accessibility poses a threat mostly to children. Because child content shares in digital media are mostly made by the child's relatives, the data can be used with malicious elements and the child remains unprotected against sharing.

In this study, child's protection in digital media and solution suggestion against this problem has been examined. In this context in first chapter, the legal interests violated by the records and shares made about child have been examined. Afterwards, the legal remedies that can be used within the current legal system against these violations a how functional they are shown. In last chapter of study, solution suggestions regarding the measures to be taken for the stocks of ongoing violations and the legal changes that need to be made are presented.

Keywords

Personal Data of Child, Private Life of Child, Recording and Give Forth of Child's Personal Data, Best Interests of the Child, Protective Measures

GİRİŞ

İnternet üzerinden gerçekleştirilen iletişim, günlük hayatta büyük kolaylık sağlamaktadır. Ticaretten eğitime, iletişimden yönetime kadar pek çok alanda bu kolaylığın eserini görmek mümkündür. Fakat kişisel verilerin isteyerek veya zorunlu olarak dijital alana aktarılıyor olması pek çok tehlikeyi de beraberinde getirmektedir. Çünkü bu veriler çeşitli kötü amaçlarla kullanılmaktadır. Söz konusu durum en çok çocuklar için tehlike oluşturur. Nitekim çocuklara ait pek çok veri başta ebeveynler olmak üzere çeşitli kimseler tarafından dijital mecrada paylaşmakta, sonra da bu veriler dolandırıcılık, çocuk kaçırma, sahte kimlik oluşturma gibi suçlar için araç olmaktadır.

Çocuklara ait kişisel veri paylaşımı tehlikesinin ne kadar büyük boyutlara ulaşabileceği, Alman telekomünikasyon şirketi Deutsche Telekom'un Temmuz 2023'te yayınladığı ürpertici reklam videosu ile dünyanın gözleri önüne serilmiş oldu¹. Reklam filminde dokuz yaşındaki Ella'nın anne-babasının, Ella ile ilgili sosyal medyadan görüntü ve video paylaştığı anlaşılmaktadır. Yayımlanan fotoğraflardan birisi deepfake olarak değiştirilip yetişkin bir Ella hâlinde tasarlanır ve Ella'nın fotoğraf, görüntü ve sesiyle neler yapılabileceği anne-babasına bir sinema salonunda izletilir. Videoda fotoğraf yaşlandırılarak ya da cinsiyeti değiştirilerek sahte kimliklerde kullanılmakta, başka bir ses Ella'nın ses tonuna benzetilerek Ella kaçırılmış gibi ailesinden para istenmekte, görüntüleri uygunsuz vaziyette servis edilmektedir.

Kurgulanan bu olaylar maalesef gerçekleşmesi uzak ihtimaller değildir. İngiltere merkezli İnternet İzleme Vakfı (IWF)'nin 27.09.2023'te yaptığı açıklamaya göre, cinsel istismara uğrayan çocukların görüntülerinin paylaşımı son on yılda %1800 artmıştır². Aynı vakfın paylaştığı verilere göre, ya-pay zekâ kullanan pedofiller tarafından ünlülere ait fotoğraflar çocuklaştırılarak kullanılmıştır³. İngiltere'de yakalanıp hapse atılan bir pedofilinin evinde 12.529 uygunsuz görüntü bulunmuş, 200'den fazla da dijital cihaz ele geçirilmiştir⁴.

¹ https://www.youtube.com/watch?v=F4WZ_k0vUDM (Erişim Tarihi: 29.10.2023).

² <https://www.trthaber.com/haber/cocuk/cocuklarin-internetteki-istismar-goruntulerinin-paylasimi-yuzde-1800-artti-798895.html> (Erişim Tarihi: 29.10.2023).

³ <https://www.bbc.com/turkce/articles/c97m2n4y079o> 25 Ekim 2023 tarihli haber (Erişim Tarihi: 29.10.2023).

⁴ <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/bir-pedofilinin-evinde-12-binden-fazla-uygunsuz-cocuk-goruntusu-ortaya-cikti-2023394> 20 Ocak 2023 tarihli haber (Erişim Tarihi: 29.10.2023).

Söz konusu paylaşımların devam etmesi ve suçların artması, çocuğun verilerinin paylaşımı konusunda tutum değiştirme gerekliliğine açıkça işaret etmektedir. Fakat anne-babalar ya da bunları paylaşan diğer kimseler, maalesef bu ciddiyetin farkında değildirler. Çocukların anne-babalarına karşı korunması gerekmektedir. Bazı ülkelerde bu amaçla mevzuat değişikliğine gidildiği gözlenmiştir. Örneğin Fransa, çocukların görüntülerini ebeveynlerin yayınlamalarına yönelik kısıtlama getiren bir yasa tasarısı hazırlamıştır⁵. Yine Amerika Birleşik Devletleri'nde 13 yaşından küçük çocukların internet üzerinde korunmasıyla ilgili olan, "Children's Online Privacy Protection Rule (COPPA)" adında bir kanun bulunmaktadır⁶. Ayrıca Illionis Eyaleti'nde de çocukların bu tür yayınlardan korunması ve "kidfluencer" denilen çocuk üzerinden sosyal mecrada para kazanma olayları gerçekleştiği zaman, ilgili kazancın bir kısmının çocuğa verilmesiyle ilgili yasa tasarısı meclise sunulmuştur⁷.

Çalışmada çocuklara ait verilerin internet üzerinden paylaşılması ve bunun için alınması gereken hukuki önlemler incelenmektedir. Bu kapsamda ilk olarak çocukla ilgili verilerin paylaşılması ve bunların çocuğa ait hangi hukuki yararları ihlal ettiği incelenmiştir. Sonrasında Türk Hukuku'nda çocuğun söz konusu yararlarını koruyan hükümler ve bu hükümler doğrultusunda açılacak davalar ifade edilmiştir. Bu başlık altında ayrıca, ilgili hükümlerin neden çocuğu korumada yetersiz kaldığı da belirtilmektedir. Son olarak ise çocuğu internet üzerinde koruma açısından atılması gereken hukuki adımların neler olabileceği tartışılmaktadır.

I. ÇOCUKLARA AİT VERİLERİN İNTERNET ÜZERİNDEN PAYLAŞIMI VE BU PAYLAŞIMLARIN İHLAL ETTİĞİ HUKUKİ YARARLAR

Çocuklar hakkında internet üzerinden yapılan paylaşımlar kimi zaman hukuka uygun olabiliyorsa da ekseriyetle ihlale yol açmaktadır. Aşağıda paylaşımlar hakkındaki genel durum, sonrasında da söz konusu paylaşımların hangi yararları ihlal edebileceği incelenmektedir.

⁵ <https://sputniknews.com.tr/20230307/fransada-ebeveynlere-cocuklarin-fotografini-paylasma-yasagi-geliyor-1067934765.html> 07.03.2023 tarihli haber (Erişim tarihi: 30.12.2023).

⁶ İlgili kanunun metni için <https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-C/part-312> (Erişim Tarihi: 30.12.2023).

⁷ <https://www.csmonitor.com/USA/Justice/2023/0515/Kidfluencers-are-on-the-rise.-But-who-is-cashing-in> 15 Mayıs 2023 tarihli haber (Erişim Tarihi: 30.12.2023).

A. Çocuklara Ait Veri Paylaşımının Günümüzdeki Genel Durumu ve Sonuçları

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de sosyal medya bağımlılık artışı baş döndürücü bir hızla devam etmekte⁸ ve bu artış çocuklar için büyüyen bir tehlike oluşturmaktadır. 1 Nisan 2018-1 Temmuz 2018 arası tarihlerde 50 blogger ve 50 ünlü anne üzerinde yapılan bir araştırmada⁹, sosyal medyada bu süre içinde paylaşılan toplam fotoğrafların 10.300 olduğu, bunlardan 4695’nin çocuk içeren fotoğraf olduğu saptanmıştır. Bu araştırmanın beş yıl önce yapıldığı ve beş yıldan bu yana sosyal medya kullanımındaki artış düşünüldüğünde, sosyal medyada çocuklara ait veri paylaşımının ne kadar ciddi boyutlara ulaştığı tahmin edilebilir.

Tahmin edilemeyen durum ise söz konusu verileri paylaşmanın çocuklar açısından oluşturduğu tehlikedir¹⁰. Çocuk verilerinin internet üzerinden paylaşılması pek çok zarara neden olmaktadır. Her şeyden önce, özellikle fotoğraf, video ve seslerinin paylaşımı, onların kişisel gelişimleri üzerinde zararlı sonuçlara yol açabilir. Görüntüsünün beğenilmesi kendisini güzel hissetmesiyle, aksi ise fiziksel özellikleriyle barışık olmamasıyla sonuçlana-

⁸ Türkiye İstatistik Kurumu 2023 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçlarına göre, internet kullanan bireylerin oranı 2022 yılında %85 iken, 2023 yılında %87,1’e yükseldi. Bu sonuçlara göre erkeklerin en fazla %88,7’sinin WhatsApp, %72,6’sının YouTube ve %63,5’inin Instagram uygulamalarını; kadınların ise %81,1’inin WhatsApp, %65,4’ünün YouTube ve %59,3’ünün Instagram uygulamalarını kullandıkları tespit edildi, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407) (Erişim Tarihi: 31.12.2023).

⁹ **Duygulu**, Serap: “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafi Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, TRT Akademi Dergisi, Cilt: 04, Sayı: 08, Temmuz 2019, s. 428-487, s. 478, Tablo: 1.

¹⁰ Aynı yönde, **Steinberg**, Stacey B.: “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media”, Emory Law Journal, Volume: 66, Issue: 4, Year: 2017, s. 847, 848; **Girgin**, Ömer Ali/**Gönel**, Seray: “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 44, Yıl: 11 (Ekim 2020), s. 107; **Akdi**, Murat: “Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan Özel Sayısı, Cilt: 22, Sayı: 3, Yıl: 2016, s. 130; **Ertuğrul**, Meltem: “Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Sayı: 2, Yıl: 2021, s. 516.

bilir¹¹. Çocuklara ait verileri üçüncü kişilerle paylaşmanın bir diğer zararı da çocuğun mahremiyetinin ihlal edilmesidir. Paylaşılan fotoğraf veya videolar, çocuğun rencide olması ve kendisiyle alay edilmesine yol açabilir; onun özel hallerini üçüncü kişilere açık hâle getirebilir¹². Nitekim Avusturya’da 18 yaşındaki genç, kendisi çocukken paylaşılan fotoğrafları kaldırmaları için anne ve babasına karşı talepte bulunmuş, onlar kabul etmeyince de dava açmıştır¹³. Genç, “*Hiç utanmaları, hiç sınırları yok. Tuvalette otururken, karyolada çıplak yatarken fotoğraflarımı bile paylaşmışlar. Hayatımın her aşaması fotoğraflanmış ve kamuya açılmış*” beyanlarında bulunmuştur. Türkiye’de de 850 katılımcıyla yapılan bir araştırmada, kendi çocukluk fotoğraflarının paylaşılmasından rahatsızlık duyan katılımcı oranı yaklaşık %95’e ulaşmıştır¹⁴.

Veri paylaşımının çocuklar açısından ileride sebep olabileceği bir başka sakınca ise çocuk paylaşımlardan rahatsızlık duymasa bile, paylaşılan bilgilerin sonradan kendisi için birtakım olumsuzluklara yol açabilmesidir. Amerika’da bir sigorta şirketiyle hayat sigortası sözleşmesi yapmaya giden kişi, hastalandığı zamanlarda paylaştığı fotoğraflar sebebiyle şirketten, “*siz çok sık rahatsızlanıyorsunuz, ne zaman öleceğiniz belli olmaz, biz sizin hayat sigortanızı yapmıyoruz*” cevabını almıştır¹⁵. Çocuklar henüz doğmadan aile-

¹¹ Sosyal medyada beğenilmeyeceği hissine kapılan gençlerde, yeme bozuklukları, anoreksiya nervoza, bulimia nervoza gibi hastalıkların meydana geldiği hakkında, bkz. **Türk**, Gül Dilek/**Bayrakçı**, Serkan: “Sosyal Medya ve Toplumda Değişen Estetik İşlem Yaptırma Algısı”, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 39, Yıl: 2019, s. 122; **Bazancir**, Melis: Sosyal Medyada Kadın Bedeninin İnşası: Instagram Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2022; “Sosyal medyadaki güzellik algısı psikolojik sorunlara neden olabiliyor”, AA haber ajansının 11.03.2021 tarihli haberi, <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/sosyal-medyadaki-guzellik-algisi-psikolojik-sorunlara-neden-olabiliyor/2172216> (Erişim Tarihi: 31.12.2023).

¹² **Baştemur**, Şule/**Borucu**, Dilara Hatice/**Bulut**, Sezer: “Ebeveynlerin Çocuklarının Fotoğraflarını Sosyal Medyada Paylaşmasının (Sharenting) Psikolojik Sonuçları: Bir Sharenting Olgu İncelemesi”, Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Dergisi, Cilt: 28, Sayı: 2, Yıl: 2021, s. 171; **Yavuz**, Can: “Sosyal Medya Ebeveynliği ve Çocukların Unutulma Hakkı”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 85 (Ocak 2020), Sayı: 1, s. 21; **Steinberg**, s. 347.

¹³ <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/avusturyada-iliginc-dava-ailesini-facebook-fotograflari-yuzunden-mahkemeye-verdi-40223889> 15 Eylül 2016 tarihli haber (Erişim Tarihi: 1.1.2024).

¹⁴ **Duygulu**, s. 485, Tablo 15.

¹⁵ Av. Faruk Çayır’la yapılan kişisel görüşmeden yapılan alıntıdır, (Aktaran: **Öztürk**, Şerife: “Facebook’ta Çocuklarının Fotoğraflarını Yayımlayan Ebeveynler ve Çocuklarının Kişilik Hakları”, Yeni Medya Çalışmaları III. Ulusal Kongre İfade Özgürlüğü, s. 269).

leri tarafından yapmaya başlanan paylaşımlar dikkate alındığında, bunların ne gibi güçlüklerle sebep olacağı tahmin edilemez.

Tüm bunlardan daha ağır olan sonuç ise çocuğa ait verilerin üçüncü kişilerce kötüniyetli olarak kullanılmasıdır. Özellikle pedofiller tarafından görüntülerin kullanılarak çocuk pornosu oluşturulması, izlenmesi ve yayılması, çocuk istismarlarında artışa yol açmaktadır¹⁶. Çocukların diğer kişisel verileriyle dijital çocuk kaçırmaya¹⁷, sahte kimlik oluşturma, bu verilerin dolandırıcılık, hırsızlık gibi suçlar veya ticaret¹⁸ için kullanılması da çocuklarla ilgili kişisel veri paylaşımında ortaya çıkabilecek diğer sakıncalardan sadece birkaçıdır.

B. Çocuklara Ait Veri Paylaşımının Neden Olduğu İhlaller

Çocuklara ait kişisel verilerin paylaşımı, paylaşan ebeveynler ya da diğer kimseler farkında olmasa da pek çok normu ihlal etmektedir. İhlal edilen bazı normlara aşağıda değinilmektedir.

1. Anayasal Bağlamda Meydana Gelen İhlaller

¹⁶ Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği ile Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin hazırladığı 2016 Çocuk İstismarına Yönelik Rapor, s. 7, 8, https://imdat.org/media/raporlar/COCUK_ISTISMARINA_YONELIK_RAPOR.pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2024); **Girgin/Göнал**, s. 111, 112; **Yavuz**, s. 25; **Steinberg**, s. 848, 849.

¹⁷ **Girgin/Göнал**, s. 112; New York'ta yaşayan bir adamın, Danica Paterson'ın kızına ait fotoğrafları alarak kendi kızı gibi tanıttığı Facebook paylaşımı hakkında, <https://www.cbsnews.com/news/child-digitally-kidnapped-by-man-posing-as-father/> (Erişim Tarihi: 23.06.2024).

¹⁸ “...Regülatörler, Google'a ait olan YouTube'un, zaman içinde web gezinmesini izlemek için kullanılan kimlik kodları da dahil olmak üzere, çocukların verilerini ebeveynlerinin rızası olmadan yasa dışı bir şekilde topladığını açıkladı. Regülatörlere göre YouTube, çocuklardan toplanan verileri reklamlarla hedeflemek için milyonlarca dolar para kazandı. YouTube, suçlamaları gidermek için 136 milyon dolar ticaret komisyonuna (trade commission) ve 34 milyon dolar New York Eyaleti'ne gidecek şekilde, 170 milyon dolar para cezasını kabul etti. Bu, çocukların gizlilik davasında komisyon tarafından şimdiye kadar elde edilen en büyük ceza olup; sosyal video paylaşım uygulaması TikTok'un sahibine karşı açılan 5.7 milyon dolarlık para cezasını gölgede bıraktı...”, <https://www.nytimes.com/2019/09/04/technology/google-youtube-fine-ftc.html> (Erişim Tarihi: 22.06.2024), (Çev: **Koral**, İlayda: “Büyük Medya Şirketlerinin Yeni Suç Dosyası: Çocuk Mahremiyeti”, <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/02/26/buyuk-medya-sirketlerinin-yeni-suc-dosyasi-cocuk-mahremiyeti/> (Erişim Tarihi: 22.06.2024).

Hukuka aykırı şekilde yapılan veri kaydı ve paylaşımları ilk olarak kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlali anlamına gelebilir. 1982 tarihli Anayasa'nın İkinci Kısmı'nda yer verilen temel hak ve hürriyetlerden herkes gibi çocuklar da yararlanır¹⁹. Belirtmek gerekir ki anayasada temel hak ve hürriyetlerin yer alması esasında, devletin eylem ve işlemlerine karşı kişilerin korunmasını amaçlar. Fakat günümüz anlayışı artık devletin, kişiler arası ihlali engelleme yükümlülüğü olduğuna, bununla ilgili alınması gereken tüm tedbirleri alması gerekliliğine dönüşmüştür²⁰. Dolayısıyla çocuklarla ilgili yapılan veri paylaşımlarında devlet, bizzat veya gerekli önlemleri almadığı için ihlalcı olabilir.

Çocuklar hakkında yapılan hukuka aykırı veri paylaşımı ilk olarak Anayasa m. 20 ile korunmuş olan özel hayatın gizliliğini ihlal eder. Çünkü çocukla ilgili yapılan çoğu paylaşımda onun hayatında meydana gelen tüm olaylar yer almaktadır. Oysa bu hâllerden çoğu, çocuğun özel ya da gizli alanına müdahale oluşturur. Yapılan paylaşımlar aynı zamanda, çocuğun verilerinin kaydedilmesiyle de sonuçlanmaktadır. Çocuğa ait görüntüler, okul veya ev adresi, kimlik numarası gibi bazı veriler, ultrason görüntüsü²¹

¹⁹ **Serozan**, Rona: Çocuk Hukuku, 2. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 261; aynı yöndeki değerlendirmeler için, **Konaç**, Esin: Türk Hukukunda Çocuğun Korunması, Ankara 1989, s. 28 vd.; kişinin sağ ve tam doğumuyla birlikte ortaya çıkan haklar olduğu yönünde, **Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Sancakdar**, Oğuz/**Önok**, Rifat Murat: İnsan Hakları El kitabı, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 28; insan haklarının herkese yönelik haklar olduğu, **Gözler**, Kemal: Anayasa Hukununun Genel Teorisi, Cilt: II, 1. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Bursa 2011, s. 527.

²⁰ Devletin bireyler arasında gerçekleşen ihlaller için gerekli önlemleri almadığı takdirde sorumlu olmasını anlatan bu durum insan haklarının yatay etkisi olarak adlandırılmaktadır, **Eren**, Abdurrahman: Anayasa Hukuku Dersleri, Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, (**Eren**, A.), s. 453; (yatay etkisinin "insan haklarının özel kişilere karşı ileri sürülebilirliği" olarak tanımlanması hakkında, **Gözler**, s. 538); **Algan**, Müberra: Anayasa Hukukunda Çocuk Hakları, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s. 571, 572, 595; Devletin temel hak ve özgürlükleri gerçekleştirme konusunda pozitif yükümlülüğü olduğuna dair, **Anayurt**, Ömer: Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar), 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 369; yaşam hakkı özelinde verilen tanım için, **Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok**, s. 100.

²¹ Kişiliğin başlangıcı sağ ve tam doğmak kaydıyla çocuğun anne rahmine düşmesi anına kadar geriye yürütüldüğü (TMK m. 28) için çocuk sağ ve tam doğduğu takdirde ultrason görüntülerinin de kişilik hakkı kapsamında korunması kabul edilmelidir. Aynı yöndeki fikir ve bu konudaki kapsamlı bir çalışma için, **Badur**, Emel: "Kişisel Verilerin Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu Ötesinde Korunması", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XXVII, Sayı: 3, Yıl: 2023, (Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu), s. 13.

ya da tahlil sonuçları gibi birtakım sağlık verileri çeşitli mecralarda paylaşılmaktadır. Bu durum da Anayasa m. 20/3'te korunan kişisel veri gizliliğinin ihlalini oluşturur. Çünkü hükme göre kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hallerde ya da kişinin rızasıyla işlenebilir. Oysa verilerin ebeveyn ya da üçüncü kişi tarafından paylaşılmasında veya kaydedilmesinde, çoğu zaman ne geçerli bir rızadan bahsedilebilir ne de bu durum kanunun verdiği yetkiyle bağdaştırılabilir.

Anayasa'da çocukların korunmasıyla ilgili özel hükümler de mevcuttur. 41. maddenin 2. fıkrasında, ailenin huzur ve refahı, özellikle ana ve çocuğun korunması konusunda Devlet'in gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma yükümlülüğünden bahsedilmiştir. Aynı hükmün dördüncü fıkrasına göre de çocukların her türlü istismar ve şiddetten korunması için Devlet koruyucu tedbirleri alır. Çocuklara dair görüntü paylaşımının kötü amaçla kullanılabilirdiği, özellikle çocuk pornosu için veri olarak kaydedildiği, kullanıldığı ya da satıldığı ise bugün yadsınamayacak bir gerçektir. Devlet ihlallere karşı mevcut hukuki mekanizmaları işletmediği veya mevcut yollar yetersiz kaldığı için daha ağır tedbirler almadığı takdirde, maddede yer alan yükümlülüğünü ihlal etmiş sayılır.

2. Uluslararası Anlaşmalar Açısından Meydana Gelen İhlaller

Çocuk haklarını koruyan uluslararası anlaşmalardan ilki, Avrupa Konseyi üyesi devletler tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan ve Türkiye'nin de 4 Kasım 1950 tarihinde imzalayarak taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Sözleşme'de yer alan haklar, taraf devletlerde yaşayan herkese yöneliktir; dolayısıyla çocuklar da bu haklardan yararlanır. Sözleşme'nin 1. bölümünün 8. maddesinde yer alan hükme göre, herkesin özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmelidir. Çocuğun kişisel verileri ve özellikle görüntüleri üçüncü kişilerle paylaşıldığında, ilgili veriler özel hayat veya aile hayatına dair içerikler taşıyorsa -ki ekseriyetle böyledir- çocuğun özel hayatı ya da aile hayatı ihlal edilmiş olur. Somut olayda Sözleşme'deki diğer hakların da ihlal edilmesi mümkündür.

Konuyla ilgili diğer bir anlaşma, Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Bildirge 1931 yılında Türkiye tarafından imzalanmıştır²². Metin çocukların korunmasına yönelik beş genel maddeyi içermektedir. 4. maddesine göre de

²² **Akyüz**, Emine: Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması, 8. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2021, s. 43; ayrıca bkz. **Özdemir**, Hayrunnisa/**Ruhi**, Ahmet Cemal: Çocuk Hukuku, 4. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s. 15.

çocuk her türlü istismardan korunmalıdır. Çocuklara ait görsel yayınlar istismara sebep olabildiği için durum, hüküm gereklerinin yerine getirilmediği anlamına gelebilir.

Çocuk hakları konusunda önemli olan bir diğer metin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Bildirge, Birleşmiş Milletler Üye Devletleri tarafından 20 Kasım 1959'da kabul edilmiştir²³. Bildirge'nin 9. maddesi, çocuğun her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunması gerekliliğine işaret eder. Aynı hüküm, çocuğun ticaret konusu yapılamamasını içermesi açısından da dikkat çekicidir. Çocuklarla ilgili yapılan veri paylaşımlarının istismara ve sömürüye zemin hazırlaması, hükmün gereklerini dolaylı olarak ihmalî gösterir. Ayrıca internette çocuk fotoğraf veya videoları vasıtasıyla kazanç elde edilmesi de çocuğun ticaret konusu yapılamayacağı hükmüne aykırılık oluşturur.

Doğrudan çocuk haklarına yönelik olması dolayısıyla günümüzde en etkin sayılabilecek anlaşma ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Türkiye Anlaşma'yı 9 Aralık 1994 tarihinde imzalamış, Anlaşma Türkiye için 27 Ocak 1995'te bağlayıcı hâle gelmiştir²⁴. Sözleşmenin 16. maddesinin 1. fıkrasına göre çocuğun özel yaşantısına, ailesine, konutuna ya da iletişimine keyfi veya haksız olarak müdahale edilemez, onur ve itibarına haksız olarak saldırılamaz. Hükmün 2. fıkrasında ise çocuğun bu müdahale ve saldırılara karşı kanun tarafından korunma hakkı olduğuna işaret edilmektedir. İnternet üzerinden yapılan veri paylaşımı, özellikle görüntü paylaşımları, çocuğun hükümde işaret edilen özel hayat ve gizli hayat alanlarına ekseriyetle müdahale oluşturmaktadır.

Sözleşmenin 19. maddesi de veri paylaşımı sebebiyle meydana gelen ihlalleri doğrudan ilgilendirmektedir. Hükmün 1. fıkrasına göre, çocuğa anne-babasından, vasisinden ya da bakımını üstlenen diğer kişilerden herhangi bir saldırı, şiddet, suiistimal, kötü muamele veya ihmal meydana geldiği zaman, devlet bunlara karşı, kanuni, idari, toplumsal ya da eğitsel her türlü önlemi almakla yükümlüdür. Çocuğa ilişkin veriler paylaşıldığı zaman da özel hayatının ihlali, çocuk üzerinden para kazanılması ya da onun istismar edilmesi gibi pek çok ihlal meydana gelmektedir. Böylece devlet söz konusu hüküm açısından da çocuğun korunması için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü altındadır. Çocuk sosyal medyada takipçi toplayarak gelir elde

²³ Özdemir/Ruhi, s. 16; Akyüz, s. 44; Özcan Büyüktanır, Burcu G.: Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun Kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 29.

²⁴ Akyüz, s. 45; Özdemir/Ruhi, s. 17; Özcan Büyüktanır, s. 29.

etme aracı olarak da kullanılabildiği için²⁵ çocuğun ekonomik sömürüden korunması amacıyla ihdas edilen Sözleşme'nin 32. maddesi açısından ve çocuğun genel olarak sömürüye karşı korunmasını amaçlayan 36. maddesi açısından da devletin benzer yükümlülükleri söz konusudur.

Pornografik içeriklerde çocuğun kullanılmasını engellemeyi amaçlayan 34. madde de çocuğun verilerinin paylaşılmasını doğrudan ilgilendiren bir hükümdür. Zira paylaşımı yapanlar tarafından her ne kadar böyle bir amaç güdülmese de üçüncü kişilerce çocuğun görüntülerinin pornografik içeriklerde kullanıldığı, günümüzde defalarca tecrübe edilmiş bir gerçektir. Bu madde gereğince de devlet her türlü önlemi almakla yükümlüdür.

Çocuklara dair veri paylaşımı Sözleşme'nin diğer hükümlerini de doğrudan veya dolaylı olarak ihlal edebilir. Hangi hükmü ihlal edilirse edilsin, önemli olan çocuğun korunması, ihlallerin önlenmesi ve mevcut ihlallerin bir an önce ortadan kaldırılması için devletin gerekli önlemleri almasıdır.

3. Türk Medeni Kanunu Açısından Meydana Gelen İhlaller

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) bir yandan kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemesi diğer yandan kişiliğe, aile düzenine ve çocuğa yönelik çeşitli hükümler barındırması, onu çocuklar hakkındaki veri paylaşımı ile doğrudan ilgili kanun hâline getirmektedir. Çünkü ihlal oluşturan paylaşımlar ekseriyetle özel kişiler tarafından yapılmakta, çoğunlukla ebeveyn paylaşım fiilini icra etmekte, bunun sonucu olarak da çocuğun kişilik hakkı zarar görmektedir.

Çocuğa ait verilerin hukuka aykırı paylaşımı onun kişiliğine ait değerlerin üçüncü kişilere açılması anlamına gelir. Bu durum da TMK m. 23 ve devamında koruma altına alınan kişilik hakkının ihlalini oluşturur²⁶. Kişilik

²⁵ Bu durumun çocuğu ekonomik yönden istismar etme olduğu yönünde, **Girgin/Göнал**, s. 109; anne-babaların sosyal medyada çocuk üzerinden yaptığı çeşitli ekonomik faaliyetler hakkında, **Yavuz**, s. 19; çocuğun aile yardım ölçüsünün dışına çıkan influencer faaliyetleri için ebeveyn ile çocuk arasında iş sözleşmesinin dahi ortaya çıkabileceğiyle ilgili, **Özer**, Hatice Duygu/**Alpsoy**, Fatma Nazlıcan: "Çocuk İşçiliğinin Yeni Görünümü: Kidfluencer", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, Yıl: 2024, s. 259.

²⁶ **Girgin/Göнал**, s. 109, 113; **Şengöz**, Çağrı: "Çocuğun Kişilik Hakkının Korunması", Prof. Dr. Ali Naim İnan Anısında Çocuk Hukuku Armağanı, (Editör: Doç. Dr. Yıldız Abik, Editör Yardımcısı: Arş. Gör. Seher Bağaç İçen), Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s. 90; rızasız resim ve film çekmenin, aile ilişkilerini ifşanın, bu tür bilgileri sırf öğrenmenin bile kişilik hakkına hukuka aykırı müdahale olduğuna dair, **Dural**, Mustafa/**Öğüz**, Tufan: Türk Özel Hukuku Cilt: II Kişiler Hukuku, 23. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul

hakkı, bireyin benliğini oluşturan bütün değerler üzerindeki hakkı ifade eder²⁷. Kişinin hayatı, vücut bütünlüğü, ismi, resmi, sesi, özel ve gizli yaşam alanları bu değerlere dâhildir²⁸. Çocuk hakkında yapılan paylaşımlarda da çocuğun görüntüsü, sesi, aile yaşantısı, sağlık verileri gibi kişilik değerleri üçüncü kişilere açık hâle getirilmektedir. Bu sebeple durum çocuğun kişilik değerlerine bir müdahale oluşturur.

Çocukla hakkında yapılan paylaşımları ilgilendiren diğer hükümler, velayete ilişkin hükümlerdir. TMK m. 335'e göre ergin olmayan çocuk üzerinde anne ve babanın velayet yetkisi vardır. Bu yetki doğrultusunda anne-baba, çocuğun bakımı ve eğitimiyle ilgili her türlü kararı alıp uygulayabilir (TMK m. 339). Anne-baba çocuğu eğitmek, bedensel, zihinsel, ahlâki, toplumsal gelişimini sağlamakla ve onu korumakla yükümlüdür (TMK m. 340). Hükümlerden de anlaşıldığı üzere velayet yetkisi anne-babaya çocuk üzerinde oldukça geniş yetkiler tanır. Bu esasa dayanarak anne-babalar da yaptıkları paylaşımlar hakkında velayet yetkisi gereği böyle bir haklarının olduğunu ve herkesin de buna saygı göstermesi gerektiğini ileri sürmekte-

2022, s. 140; **Akdi**, s. 129; **Ertuğrul**, s. 523; **Badur**, Emel: Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması, KVKK, GVKT ve AİHM Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme, Birinci Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, (Çocuğun Kişisel Verileri), s. 52; kişinin resmi üzerindeki hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiğiyle ilgili, **Özdemir/Ruhi**, s. 81; çocuğun kişisel bilgilerinin onun sosyal kişilik değeri kapsamında olduğu yönünde, **Özcan Büyüktanır**, s. 38, 206, 211.

²⁷ Benzer tanımlar için **Dural/Öğüz**, s. 100; **Serozan**, Rona/**Engin**, B. İlkay/**Atamer**, Yeşim M.: Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 9. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2022, s. 458; **Serozan**, s. 102; **Helvacı**, Serap/**Erlüle**, Fulya: Medeni Hukuk (Medeni Hukuka Giriş-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku), 5. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 87; **Özdemir/Ruhi**, s. 66; **Akyüz**, s. 128; **Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Medeni Hukuk Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, (**Kılıçoğlu**, Kişiler), s. 301; **Keskin**, A. Dilşad: Medeni Hukuk Açısından Bizzat Karar Verme Hakkı (Selbstbestimmungsrecht), Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 52; **Badur**, s. 37, 38; **Acabey**, Mehmet Beşir: "Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı", Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, Cilt: 8, Sayı: Özel, Yıl: 2013, s. 13; çocuğun kişilik hakkı özelinde bir tanım için, **Şengöz**, s. 74.

²⁸ **Dural/Öğüz**, s. 104 vd.; **Kılıçoğlu**, Kişiler, s. 303; **Helvacı/Erlüle**, s. 88 vd.; **Serozan/Engin/Atamer**, s. 458; **Özdemir/Ruhi**, s. 66; **Serozan**, s. 102; **Keskin**, s. 55, 56; **Akyüz**, s. 129; **Badur**, Çocuğun Kişisel Verileri, s. 38; kişilik hakkı kapsamında değerlendirilen kendi geleceğini belirleme hakkının, kişiyi yalnız Devletten gelen müdahalelere karşı değil, aynı zamanda kişinin iradesi dışında bilgilerinin kamuya açık hale getirilmesine karşı da koruduğu yönünde, **Götting**, Peter-Horst/**Schertz**, Christian/**Seitz**, Walter (Herausgeben von): Handbuch des Persönlichkeitsrechts, Verlag C. H. Beck, München 2008, s. 332.

dirler²⁹. Ancak velayet yetkisinin anlamı, sonucu her ne olursa olsun çocukla ilgili her şeyi yapabilmek değildir. Velayet yetkisinin sınırı çocuğun yüksek yararındır³⁰. Bu yarara uygun düşmeyen hiçbir fiil ve işleme anne-baba yetkili değildir. Söz konusu paylaşımların da çocuğa, maddi ve manevi açılardan zarar verdiği, onun kişilik değerlerini ihlal ettiği, dolayısıyla yüksek yararına uygun düşmediği açıktır.

Çocuk üzerindeki yetkisi bağlamında veri paylaşımı yapma hakkı olduğunu ileri sürebilecek diğer bir kimse ise vasiidir. TMK m. 348/II'ye göre velayet hem anneden hem babadan kaldırılırsa çocuğa vasi atanır. TMK m. 403'e göre ise vasi küçüğün kişiliğiyle malvarlığını korumak ve onu hukuki işlemlerde temsil etmekle yükümlüdür. Vasi seçilirken çocuğun hısımları arasından olmasına gayret edildiği (TMK m. 414) ve bu bağın da daha fazla yakınlık getirdiği düşünüldüğünde çocuk hakkında paylaşım yapılması daha olasıdır³¹. Bu ihtimal gerçekleştiği takdirde de durum vasilik görevinin hukuka aykırı şekilde kullanılmış olmasıyla sonuçlanabilir.

Velayet veya vesayet gibi bir bağ olmasa dahi üçüncü kişilerin de çocukla ilgili veri paylaşımında bulunmaları mümkündür. Bunlar, çocuğun bakıcısı, öğretmeni, komşusu gibi yakın çevresindeki insanlar veya çocukla hiç tanışmamış kimseler de olabilir. Söz konusu paylaşımlar TMK açısından kişilik hakkının ihlali ile sonuçlanabileceği gibi, bunların özel hukuki ilişki gereği bir sözleşme hükmünü (örneğin öğretim sözleşmesi, çocuk bakım sözleşmesi) ve kamu görevinin gereğini ihlal etmesi de mümkündür.

²⁹ "...Eleştirilere bir Instagram annesi şu cevabı vermiştir: Sosyal medya hepimizin hayat görüşüyle, yaşam tarzıyla, düşünce özgürlüğü ile var olma hakkının olduğu bir dünya. Herkesin farklı kullanma amaçları var. Bunlar bir diğerimize direkt zarar vermiyorsa, genel toplum kurallarını ihlal etmiyorsa, hukuka aykırı değilse herkes dilediği gibi var olabilir. Bu en tabii kişilik haklarından. Sen çocuğunun fotoğraflarını paylaşmayı o ya da bu nedenle doğru bulmuyor olabilirsin, saygı duyuyorum. Ben de çocuğumun fotoğraflarını paylaşmayı o veya bu nedenle doğru buluyorum, saygı duyacaksın.", **Öztürk**, s. 269, 270, 273.

³⁰ **İmamoğlu**, S. Hülya: "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 54, Sayı: 2, Yıl: 2005, s. 192; **Serozan**, s. 160; bu yetkinin çocuğun yararına kullanılması gerektiğine dair, **Dural**, Mustafa/Öğüz, Tufan/Gümüş, Mustafa Alper: Türk Özel Hukuku Cilt: III Aile Hukuku, 14. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019, s. 367; **Girgin/Gönel**, s. 110; **Şengöz**, s. 96; **Akdi**, s. 125 AİHM'e göre de çocuk üzerinde anne-babanın yetkisi sınırsız değildir ve Devlet suiistimallere karşı gerekli önlemleri almakla yükümlüdür, bkz. **Algan**, s. 604.

³¹ Çocuklarla ilgili temel hak ve özgürlük ihlallerinin daha çok yakınlarından kaynaklandığı hakkında, **Algan**, s. 568.

4. Türk Ceza Kanunu Açısından Meydana Gelen İhlaller

Çocukla ilgili veri paylaşımı Türk Ceza Kanunu'ndaki (TCK) pek çok hükmü ihlal anlamına gelebilir. Aynı fiille birden fazla suçun işlenmiş olması da mümkündür. Çalışma konusu geniş şekilde işlemeye elverişli olmadığından, bu başlık altında yalnızca çocuğun kişisel verileriyle ilgili doğrudan ortaya çıkabilecek suçlara yer verilmiştir.

İlk olarak çocukla ilgili veri paylaşımının çocuğun cinsel istismarı suçunu (TCK m. 103) oluşturması mümkündür. Çocuğun cinsel istismarı, çocuğun rızası olmadan veya fesada uğratılmış rızası alınarak ya da fiziksel veya psikolojik baskıya maruz bırakılarak cinsel amaçlarla kullanılmasıdır³². Bedensel temas içermeyen cinsel davranışlar da suç olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla çocuğun kişisel verileri, özellikle görüntüleri çocuğun cinsel istismarı için kaydedilmişse TCK m. 103/1 oluşabilir³³. Fakat bu suçu müstehcenlik suçundan ayırmak gerekir. Cinsel istismar suçunda çocuğa karşı cinsel hareketler yapılmaktadır. Hâlbuki müstehcenlik suçunda çocuk, ya müstehcen görüntü, yazı veya sözleri okumakta ya bunlar çocuğa okunmakta, dinletilmekte veya gösterilmekte (TCK m. 226/1-a, b), söz konusu içeriklerin oluşturulmasında çocuk kullanılmakta (TCK m. 226/3) ya da cinsel yönden istismar edilmiş bir başka çocuk hakkındaki müstehcen görüntüler ile diğer müstehcen içerikleri görmeye, dinlemeye, okumaya maruz bırakılmaktadır (TCK m. 226/5). Elbette bir olayda hem TCK m. 226/3'teki hem de TCK m. 226/5'teki suçun oluşması mümkündür³⁴.

Çocuğa dair veri kaydı veya paylaşımıyla işlenebilecek bir başka suç, TCK m. 132'de yer verilen haberleşmenin gizliliğini ihlaldir. Haberleşmenin gizliliğini ihlalden, haberleşme içeriğinin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi anlaşılır³⁵. Hükmün birinci fıkrasında yer verilen suç serbest hareketli bir suçtur; fakat ekseriyetle duyarak veya görerek işlenir³⁶. TCK m. 132/1

³² **Özbek**, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s. 351; **Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 19. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 400.

³³ Yargıtay 9. CD, T. 11.11.2021, E. 2021/1614, K. 2021/9148, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 07.07.2024).

³⁴ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 885.

³⁵ **Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 514; **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 548; aynı yönde, **Soyaslan**, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 350.

³⁶ **Koca/Üzülmez**, s. 518; **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 549; dinleme, okuma veya izlemeyle işlendiği hakkında, **Soyaslan**, s. 351.

yalnızca öğrenme neticesiyle işlenmiş olacağı için, çocuğun haberleşme içeriğinin öğrenilmesi her ne kadar bu suç oluşturursa da kaydedilmediği veya yayınlanmadığı sürece çalışmanın konusu açısından ilgisizdir. Fakat haberleşme içeriği kaydedilirse TCK m. 132/1'e göre suçun ağırlaştırılmış hâli oluşur. Yine içerik hukuka aykırı olarak ifşa edildiğinde 2. fıkradaki; ifşa edenin haberleşmenin tarafı olduğu ve içeriği de diğer tarafın rızası olmadan alenen ifşa ettiği hallerde de 3. fıkradaki suç oluşur. 3. fıkra açısından ifade etmek gerekir ki somut olayda çocuğun rıza açıklamasının ne kadar geçerli olduğu araştırılmalıdır³⁷. TCK m. 139'a göre suç şikâyete bağlı olarak soruşturulur ve kovuşturulur.

Çocuğun kişisel verilerini ihlalle ilgili değerlendirilmesi gereken bir diğer suç özel hayatın gizliliğini ihlaldır. TCK m. 134/1'in 1. cümlesinde özel hayatın gizliliğini ihlal, 2. cümlesinde bu suçun görüntü veya ses kayda almak suretiyle gerçekleştirilmesi, hükmün 2. fıkrasında da özel hayata dair görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşası yaptırıma bağlanmıştır. Özel hayattan ne anlaşılması gerektiği kanunda açık değildir. Genel olarak özel hayat, kişinin hayatının üçüncü kişilerce öğrenilmesini istemediği kısmını oluşturur³⁸. Böylesi geniş bir tanım olduğu için özel hayatın gizliliğini ihlal suçunu, haberleşmeye, konuşmaya ve kişisel verilere karşı işlenen suçların dışındaki alanda aramak gerekir³⁹. Dolayısıyla çocuğun özel hayat gizliliğini ihlal suçu TCK m. 132, 133, 135, 136 ve 138. maddelerde düzenlenen suçların oluşmadığı hallerde ortaya çıkar⁴⁰. Çalışmanın konusu çocuğa dair kişisel verilerin kaydı veya yayınına ilişkin olduğu için ekseriyetle diğer

³⁷ Çocuğun rızasının geçerli olup olmadığı konusunda bkz. I, C, 1.

³⁸ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 571; **Koca/Üzülmez**, s. 542; **Götting/Schertz/Seitz**, s. 342; benzer bir tanım için **Erdoğan**, Canan: "Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, Cilt: 21, Özel Sayı, Yıl: 2019, s. 2454; **Soyaslan**, s. 349, 357.

³⁹ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 573; haberleşme ve konuşmaların dışında kalan özel hayat alanını korumak için bu suçun ihdas edildiğine dair, **Koca/Üzülmez**, s. 541;

⁴⁰ Bir görüşe göre özel hayatın gizliliği suçunun kişisel verilerin kayda alınması suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, TCK m. 134/1'in ikinci cümlesindeki suç oluşur, bu yüzden söz konusu suç özel hükümdür ve öncelikle uygulanması gerekir, **Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır**, s. 561. TCK m. 135'te yer verilen kişisel verilerin kaydı suçunda bilginin niteliğinin kişisel veri olması gerekir. Hâlbuki ev ortamı gibi kişinin özel hayat alanında kişisel veri olmayan bilgiler de vardır. O halde kişisel veri niteliğinin taşıyan bilgilerin kaydında TCK m. 136, bunun dışında kalan özel hayat alanlarının kayıtlı ihlal edilmesi hâlinde TCK m. 134/1-c.2'yi uygulamak gerekir.

suçlar oluşacaktır. Fakat yine de özel hayatın gizliliğini ihlal suçunun hiç oluşmayacağına dair bir önyargıyla hareket etmeyip, diğer suçların oluşmadığı hallerde bu suçun uygulama alanı bulabileceğini kabul etmek gerekir.

Kişisel verilerin kaydı (TCK m. 135) da çalışma konusu bağlamında en çok ortaya çıkabilecek diğer bir suç tipidir. Kişisel veri, belirlenebilir bir kimseye ait olan ve paylaşılmadığı müddetçe başkaları tarafından bilinmeyen bütün bilgilerdir⁴¹. Bir bilginin kişisel veri olması için doğrudan kimliği ortaya koyması gerekmez⁴². Hâl böyle olunca, çocuğun kimliğini doğrudan ortaya koymuş olmasa da onu belirlenebilir kılan bütün verilerin hukuka aykırı olarak kaydı TCK m. 135'teki suçu oluşturabilecektir. Suçun faili herkes olabileceğinden⁴³, çocuğun anne-babasının veri kaydı da unsurları taşıdığı takdirde suç teşkil edebilir. Bir görüşe⁴⁴ göre kayıt fiilinden, hafızaya alma, ezberleme veya kâğıda yazma şeklindeki bir kayıt değil, elektronik veya manyetik bir alana araçla kayıt anlaşılmalıdır. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) m. 17, kişisel verilerin suç oluşturduğu haller için TCK'nın yollamada bulunduğundan, her iki kanunu birlikte değerlendirerek "kayıt"ın anlamını yorumlamak gerekir. KVKK anlamında kayıt sadece veri sistemine işlemleri anlatır⁴⁵. Buradan hareketle sadece veri sistemine yapılan hukuka aykırı kayıtlar suç olarak anlaşılabilir. Fakat daha geniş bir koruma sağlanması adına, sistemsel veya fiziksel her türlü kaydın, her iki kanun açısından da "kayıt" sayılması daha uygun olurdu.

Kişisel verilerin sadece kaydı veya yayılması değil, hukuka aykırı surette verilmesi ya da ele geçirilmesi de suçtur. TCK m. 136'da yer bulan bu suçun da çocuklara ait kişisel veriler hakkında işlenmesi mümkündür. Çocuğun sağlık verileri elinde olan hastane görevlilerinin bu bilgileri yetkisiz

⁴¹ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 583, 585; **Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır**, s. 544; **Soyaslan**, s. 365; ayrıca bkz. I, B, 5.

⁴² "...Bu bağlamda adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kulan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır...", Anayasa Mahkemesi, T. 9.4.2014, E. 2013/122, K. 2014/74, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2014-74-nrm.pdf> (Erişim Tarihi: 10.6.2024).

⁴³ **Soyaslan**, s. 366; **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 586; **Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır**, s. 552.

⁴⁴ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 587; kâğıda yazmanın da kişisel veri kaydı olduğunu kabul ederek aksi yönde **Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır**, s. 550.

⁴⁵ Bkz. I, B, 5.

kimselerle paylaşımları ya da söz konusu bilgilere vâkıf olmaması gereken görevlilerin bu bilgilere erişmesi⁴⁶ TCK m. 136'da düzenlenen suçun oluşumuna meydan verebilir.

Cinsel amaçlarla kullanılması için çocuğun kişisel verileri kaydedilmiş veya yayınlanmış olabilir. Böyle bir durumda yukarıda bahsi geçen suçların oluşması daha olasıdır; ancak unsurları olduğu zaman TCK m. 227/I de düzenlenen suç da oluşabilir. Hükme göre çocuğun fuhşa teşviki, fuhuş yolunun kolaylaştırılması, çocuğun bu amaçla tedarik edilmesi veya buna aracılık edilmesi suçtur. Bunlar arasında “fuhuş yolunu kolaylaştırmak” veya “aracılık etmek” fiilleri, çocuğun kişisel verilerini yayınlamak şeklinde gerçekleştirilirse, fail hem TCK m. 227/I'deki hem de TCK m. 135'teki, 136'daki, 103'teki veya 226/3'teki suçlarından birini işlemiş olabilir. Söz konusu durumda fail içlerinden en ağır cezayı gerektiren suçun cezasıyla cezalandırılır (TCK m. 44).

Çocuğa dair kişisel veri kaydı veya yayınının kötü muamele suçu için araç olup olamayacağı da değerlendirilmelidir. Kötü muamele, kişiye bedenen veya ruhen zarar veren fakat yaralama oluşturmayan fiillerdir⁴⁷. Suç, bağlı hareketli bir suç olmadığından, çocuğu rencide eder şekilde fotoğraflarının yayınlanarak kötü muamele suçunun işlenmiş olması mümkündür. Böyle bir halde aynı fiille diğer suçlar da işlenmiş olabilir. Söz konusu durumda da yine fikri içtima hükümleri uygulanır (TCK m. 44). AİHM kararı çerçevesinde de kötü muamele halleri için mevzuat oluşturulmaması ya da kötü muamelenin devlet tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği hallerde önleyici makul idari tedbirler alınmaması ihlal göstergesidir⁴⁸.

Kamu görevlisinin görevi dolayısıyla bildiği çocuğa ilişkin kişisel verileri açıklaması halinde de görevi kötüye kullanma (TCK m. 257) veya göreve ilişkin sırrın açıklanması (TCK m. 258) suçu oluşabilir. Fakat TCK m. 257'ye göre görevi kötüye kullanma suçunun oluşması, kanundaki diğer suçların oluşmamasına bağlıdır. Bu sebeple kişi görevi dolayısıyla sahip olduğu yetkileri kötüye kullanarak çocuk hakkındaki birtakım kişisel verileri

⁴⁶ TCK m. 135'te kaydetme yer aldığı için buradaki ele geçirmeyi kaydetme dışındaki bütün haller olarak anlamak gerektiğine dair, **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 598; kayıt halinde hem TCK m. 135 hem de TCK m. 136'daki suçun işlenmiş sayılacağı hakkında, **Soyaslan**, s. 370.

⁴⁷ **Tezcan/Erdem/ Sancakdar/Önok**, s. 171; ayrıca bkz. **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 907.

⁴⁸ Mahmut Kaya & Türkiye, (Başvuru No: 22535/93), 28.3.2000, paragraf 115, karar için bkz. **Algan**, s. 584.

başkasına verirse, TCK m. 136'da düzenlenen kişisel verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi suçu oluşacağı için görevi kötüye kullanma dolayısıyla fail ayrıca cezalandırılmaz.

Çocuğa dair kimlik bilgilerinin kullanarak işlenen suçta failin kendisini gizlemesi de TCK m. 268'de düzenlenen suçun oluşumuna sebebiyet verebilir. Hükme göre böyle bir durumda kişi iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır.

5. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Açısından Meydana Gelen İhlaller

Çocuklara dair verilerin üçüncü kişilerle paylaşılması, KVKK'ye de aykırılık oluşturabilir. Ulusal mevzuattaki dayanağını Anayasa m. 20/3'te bulan Kanun'da, gerçek kişilere ait verilerin hangi şartlar altında bir sisteme işlenebileceği düzenlenmiştir. Kanuna aykırı veri işleme halinde de KVKK m. 17, 5237 sayılı TCK hükümlerinin uygulanacağını ifade etmiş, 18. madde de kabahatleri yaptırma bağlamıştır.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun uygulanabilmesi için her şeyden önce verisi işlenen kimse gerçek bir kişi olmalıdır; tüzel kişilere dair işlenen veriler bu kişiler nezdinde görev yapan gerçek kişiye dair verileri oluşturmadıkça ihlal konusu olmaz⁴⁹. İkinci olarak işlenen bilgi kişisel veri niteliği taşımaktadır. KVKK m. 3/1-d'ye göre kişisel veri "*belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi*" ifade eder. Bu tanım çerçevesinde kişinin adı, soyadı, kimlik numarası gibi temel verilerinden sağlık bilgileri, yönelimleri, ırkı, dini, cinsiyeti gibi özel alanındaki bilgilere kadar her şey kişisel veri oluşturur. Kanun çerçevesinde koruma isteyebilmenin bir diğer şartı da verinin bir veri kayıt sistemine işlenmiş olmasıdır (KVKK m. 3/1-e); fiziksel veri işlemleri Kanun kapsamında değerlendirilmemektedir⁵⁰.

⁴⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayınlanan "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Uygulaması" isimli rehber, s. 27, <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2024); Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayınlanan "Örneklerle Kişisel Verilerin Korunması" isimli rehber, KVKK Yayınları No: 29, Haziran 2019 Ankara, s. 1, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/a23bfe08-9b3a-4c2f-8a97-a259dcc0e667.PDF> (Erişim Tarihi: 10.03.2024).

⁵⁰ Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayınlanan "6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Amacı ve Kapsamı" isimli rehber, s. 6; <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/8e9b520e-0581-4cfb-8535-f6d6fc2b8206.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2024).

Son olarak Kanun'a göre veri işleyenler gerçek ya da tüzel kişi olabilir (KVKK m. 3/1-ğ). Ancak hukuka uygun bir veri işlemeyen bahsedilebilmesi için veri sorumlularının veri sorumluları siciline kaydolmaları (KVKK m. 16), veri işleyenlerin de veri sorumlusundan aldıkları yetki çerçevesinde kalmak kaydıyla veri işlemleri ve Kanun'da öngörülen diğer yasak ve sınırlara uygun davranmaları gerekmektedir.

Kanun'un amacından ve düzenleniş şekline de anlaşıldığı üzere kural, açık rızası olmaksızın hiç kimsenin kişisel verilerinin işlenememesi, kaydedilememesi ve paylaşılabilmesidir (KVKK m. 5). Ancak Kanun'un 5. maddesinde sayılan durumlardan biri varsa o zaman kişisel veriler rıza olmasa da işlenebilir. Maddeye göre kanunda açıkça öngörülen durumlarda, hayat ve beden bütünlüğünün korunması, sözleşmenin kuruluşu ya da ifası, veri sorumlusunun yükümlülüğünü yerine getirebilmesi, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması ya da veri sorumlusunun meşru menfaatleri için gerekiyorsa veya ilgili kişi veriyi kendisi alenileştirdiyse veri işlemek için rızaya gerek yoktur. Özel nitelikli verilerin işlenmesi ise ancak Kanun'un 6. maddesinde sayılan şartlar çerçevesinde mümkündür. Nihayet 28. maddede sayılan istisnaların varlığı durumunda, belirtilen şartlara uygun bir veri işleme gerçekleşirse de bu durum hukuka uygun kabul edilir.

Çocuklar hakkında yapılan veri paylaşımının KVKK kapsamında bir ihlal oluşturup oluşturmadığını da sayılan şartlar çerçevesinde değerlendirmek gerekir:

- Her şeyden önce çocuk bir gerçek kişidir ve kendisi hakkında paylaşılan fotoğraf, video, aile veya okul hayatına dair bilgiler birer kişisel veri oluşturur⁵¹. Hatta bir velayet davasında çocuğa yaptırılan çizim bile kişisel veri olarak değerlendirilmektedir⁵².
- İşlemenin Kanun açısından ihlal oluşturması için verinin veri kayıt sistemine işlenmesi gereklidir. Veri kayıt sistemi tanımlanırken sistemin amacı açısından Kanun'da bir ayrıma gidilmemiştir. Dolayısıyla resmi bir kurumun verileri işlediği sistem veri kayıt sistemi olduğu gibi, tamamen iletişim kurmak, dış dünyaya açılmak gibi amaçlar taşıyan sosyal medya araçları da veri kayıt sistemi kabul

⁵¹ Erdoğan, s. 2452.

⁵² Örneklerle Kişisel Verilerin Korunması, s. 2.

edilebilir⁵³. O hâlde çocuğun verilerinin sosyal medyada paylaşılması veya sırf veri işlemek için oluşturulmuş başka bir sisteme işlenmesi, diğer şartlar da olduğu takdirde KVKK'nin ihlali anlamına gelir.

- Kanunda veri işleyen kimsenin gerçek veya tüzel kişi olabildiği düzenlendiğine göre, çocuğun verilerini anne-babasının, diğer üçüncü kişilerin ya da bir kurumun işlemesi Kanun kapsamında veri işleme olarak değerlendirilir. Bununla birlikte KVKK m. 28/I kapsamında aile fertlerinin veri işlemesiyle ilgili bir istisna öngörülmüştür. Hükme göre aile bireyleri, kendisiyle aynı konutta yaşayan diğer aile bireyleriyle ilgili kişisel verileri, üçüncü kişilere vermeden ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyarak ilgili faaliyetler kapsamında işlerlerse bu durum KVKK'yi ihlal olarak yorumlanamaz. Örneğin, çocuğun mezuniyet töreninde anne-babasının ya da kardeşinin çektiği fotoğraf bir sosyal mecraada yayınlanmazsa ihlal oluşturmayacaktır. Kanun aile bireyleri şeklindeki bir ifade tercih ettiği için veri paylaşan ile verisi paylaşılan arasında hısımlık bağı aranmaz; ancak aile hâlinde yaşamının gerektirdiği manevi bir yakınlık oluşmalıdır. Fakat günümüzde bunun tam aksi gerçekleşmekte olup, çocuklara dair veriler, özellikle fotoğraf, video şeklindeki görüntüler çocuğu tanımayan pek çok insanla paylaşılmakta, bütün dünyaya açık hâlde getirilmektedir. Dolayısıyla günümüzde yapılan paylaşımlar ekseriyetle KVKK'yi ihlal etmektedir⁵⁴.

İster gerçek ister tüzel kişi olsun, KVKK kapsamında kişinin hukuka uygun veri işlenmesinden bahsedilmesi için Veri Sorumluları Sicili'ne kaydolması (KVKK m. 16) ve onun emir ve talimatıyla veri işleyenlerin de Kanun'un çizdiği çerçeve içerisinde kalarak veri işlemesi gerekir. O hâlde bu şartlara uygunluk taşınmadan çocuğun verilerini işlemek de KVKK'ye aykırı hâlde gelecektir.

⁵³ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Amacı ve Kapsamı isimli rehberde verilen örnekte (s. 8), bir annenin çocuğunun doğum gününe dair fotoğrafı sosyal medyada üçüncü kişilerle paylaşması, ihlal oluşturmayan istisna hâlleri düzenleyen m. 28 kapsamında görülmeyerek ihlal sayılmıştır. Kişisel veri işlemesi olduğuna dair, **Erdoğan**, s. 2452. Buna karşılık otomatik veri işleme veya veri kayıt sisteminin parçası olmayan veri işlemlerinin KVKK kapsamında değerlendirilmediği hakkında, **Girgin/Göнал**, s. 120.

⁵⁴ **Girgin/Göнал**, s. 113; **Ertuğrul**, s. 553; sharenting kapsamında yapılan işlemlerin KVKK kapsamında olduğuna dair, **Badur**, Çocuğun Kişisel Verileri, s. 53.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na göre bir kimseye ait kişisel verinin işlenebilmesi için aranan temel şart, veri sahibinin rızasının olması ya da rızasına gerek duyulmayan istisnalardan birinin gerçekleşmesidir. Çocuğun rızası bu konuda geçerli bir rıza kabul edilmemelidir. Çocuğun rızası hususu hukuka uygunluk sebepleri başlığı altında incelendiği için burada tekrar değinmek istemiyoruz⁵⁵. Geriye kanunun istisnai nitelikte gerçekleşmesi gereken hâllerden birinin varlığı ihtimali kalmaktadır. Bunlar arasında da çocuğun alenileştirdiği bilgiler seçeneğini yine elemek gerekir. Zira çocuğun yaptığı kişisel veri paylaşımlarında da bu paylaşımı yaparken yeter derecede ayırt etme gücü olduğundan bahsedilemez⁵⁶. Oyun sitelerinde çocuğun verilerini paylaşması buna örnek verilebilir. Ancak çocuk hastalandığında bir sağlık kuruluşunda verilerinin işlenmesi veri işlemeyi hukuka uygun hâle getiren bir sebep olarak nitelenebilir. Yine seyahat, okula kaydolmak veya resmî kurumlarda çocuk hakkındaki işlemleri gerçekleştirebilmek için bazı bilgilerin verilmesi hukuka aykırı veri paylaşımı olmaz.

Son olarak KVKK m. 28'de sayılan istisna durumlar gerçekleştiğinde de veri işleme hukuka aykırılık oluşturmaz. Böylece resmi istatistik oluşturma kapsamında kalan (m. 28/1-b), sanat, tarih, edebiyat, bilimsel amaç veya ifade özgürlüğü çerçevesinde yapılan⁵⁷ (m. 28/1-c), kamu kurum ve kuruluşlarının, önleyici, koruyucu veya istihbari faaliyetlerini yürütmek için (m. 28/1-ç) ve soruşturma, kovuşturma, yargılama ya da infaz faaliyetleri kapsamında yapılan veri işlemleri KVKK'ye aykırılık sayılmaz. Örneğin, anonimleştirilmek kaydıyla çocuğa ait verilerin okuma-yazma istatistiklerinde kullanılması, çocuğun yer aldığı bilimsel projede proje sahibi olarak adının geçmesi ya da suça sürüklenen çocukların soruşturma amacıyla bilgilerinin kaydı, bu hüküm dolayısıyla hukuka aykırı olarak nitelenemez. Aynı şekilde çocukların İş Kanunu m. 71 ve bu madde doğrultusunda çıkarılan Sanat, Kültür ve Reklam Faaliyetlerinde Çocukların Çalıştırılma Usul ve

⁵⁵ Bkz. I, C, 1.

⁵⁶ Kimi zaman çocuk paylaşım yaparken verisini alenileştirdiğinin ve bunun sonuçlarının fiil olarak farkında olabilir. Ancak teknolojik dünyada bunun ilerleyen zamanlarda kendisi için ne gibi tehlikelere yol açacağını kavrayamayabilir veya kendisine anlatılsa bile bunu yeterli olgunlukla değerlendiremeyebilir. Bu noktada çocuğun kendisine karşı da korunması ve rızasının geçerli kabul edilmemesi, amaçsal yorum açısından daha uygun bir çözüm olur.

⁵⁷ Fakat bentte bu amaçlarla veri işlemenin hukuka aykırı olmaması için "millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydı" konulmuştur.

Esasları Hakkında Yönetmelik gereği film, dizi, reklam gibi birtakım faaliyetlerde, İş Kanunu'nda ve Yönetmelik'te belirtilen şartlara uygun kalmak kaydıyla verilerinin işlenmesi de KVKK'yi ihlal etmez.

C. Çocuklar Hakkındaki Veri Paylaşımında Hukuka Uygunluk Sebeplerinin İrdelenmesi

Hangi çevre paylaşımında bulunmuş olursa olsun çocuklar hakkındaki tüm paylaşımlarda ortak problem, paylaşımcıların buna yetkili olduklarını düşünmeleridir. Bu da özellikle velayet ya da vesayet yetkisini kullanmanın veya kamu görevini icranın paylaşım konusunda hukuka uygunluk sebebi olup olamayacağıın irdelenmesini gerektirir.

1. Rıza

Hukuka aykırı fiilden önce yetkili kimse tarafından fiile gösterilen rıza fiili hukuka uygun hâle getirir. Fakat bunun için rızanın fiilden önce verilmesi⁵⁸, rızayı açıklayanın ayırt etme gücüne sahip olması⁵⁹ ve zarar görmesine rıza gösterilen konunun tasarrufa elverişli⁶⁰ bir konu olması gereklidir. Ayrıca hukuka ve ahlâka, konu bağlamında özellikle kişilik hakkına aykırı rıza geçersiz olur (TBK m. 27). Verilerinin paylaşımı konusunda rıza gösterenin çocuk olduğu düşünüldüğünde, ekseriyetle bu konuda ayırt etme gücünün olmadığı açıktır. Büyük ihtimalle çocuk bu paylaşımları, oyun, olağan, zararı olmayan bir durum ya da beğenilmesine zemin hazırlayacağı için avantajlı bir iş olarak algılayacaktır. Diğer yandan çocuk ayırt etme gücüne

⁵⁸ Serozan/Engin/Atamer, s. 472; Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, (Eren, F.), s. 693; von Tuhr, Andreas: (Çeviren: Cevat Edege) Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt: 1-2, Yargıtay Yayını No: 15, Olgaç Matbaası, Ankara 1983, s. 371; Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Cilt-2, Vedat Kitabevi, İstanbul 2022, s. 28; Akıncı, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 12. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2021, s. 215; Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Halûk/Altıp, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Yayınevi, İstanbul 1993, s. 490; Kılıçoğlu, Kişiler, s. 353; Kaneti, Selim: Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 2007, s. 244.

⁵⁹ Serozan/Engin/Atamer, s. 472; Akyüz, s. 132; Furrer, Andreas/Muller-Chen, Markus/Çetiner, Bilgehan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s. 359; Akıncı, s. 216; Özcan Büyüktanır, s. 199; bilinçli bir iradeyle rıza verilmesi gerektiğine dair, Helvacı/Erlüle, s. 98; fiil ehliyeti aranacağına dair, Eren, F., s. 691.

⁶⁰ Kılıçoğlu, Kişiler, s. 352; Ertuğrul, s. 531; malvarlığı haklarının rızaya elverişli konu olduğuna dair, Eren, F., s. 692; Akıncı, s. 216; tasarrufa elverişli olmayan bazı konular için, Serozan/Engin/Atamer, s. 473.

sahip olsa bile paylaşım yapan kimse çoğu zaman çocuğun bu konudaki fikrini almamaktadır. Ayrıca çocuk tüm farkındalığı ile duruma rıza gösterse bile, bunun rıza gösterilebilecek bir konu olup olmadığı tartışılır. Çünkü kişilik değerlerinin ihlali konusunda verilen rıza kural olarak geçersizdir (TBK m. 27). Çocuğun çıplak hâldeyken çekilmiş fotoğrafının yayınlanması gibi durumlarda verilen rıza, ahlâka aykırılık sebebiyle de geçersiz olur. Bu yüzden çocuğun verdiği rızanın durumu hukuka uygun hâle getirmediği kabul edilmelidir⁶¹.

Veli ve vasinin çocuk hakkındaki veri paylaşımını konusundaki verdiği rıza da paylaşım bir zorunluluk gerektirmediği müddetçe geçersiz rıza olarak addedilmelidir⁶². Çünkü velayet veya vesayet yetkisi çocuğun zararına yol açacak şekilde kullanılamaz. İkinci olarak yetişkin insanların kendileri hakkında yaptıkları paylaşımlarda bile aleyhlerine doğabilecek sonuçları gözetmemeleri karşısında, bu hassasiyeti çocukları için göstermelerini beklemek tartışılabilir bir konudur. Dolayısıyla anne-babayı ya da vasiyi bu paylaşımları yapma veya paylaşımına izin verme konusunda yetkili kabul etmemek gerekir.

Rızanın farklı hukuk dallarına göre farklı sonuçları doğabilmektedir. Ceza hukuku alanında rıza TCK m. 26/II'ye göre fiili suç olmaktan çıkarır; fakat bunun için kişinin suç konusu değer üzerinde mutlak tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Çocuk hakkında yapılan veri paylaşımı sonucu, çocuğun cinsel istismarı, müstehcenlik, fuhuş, çocuğa kötü muamele suçlarının işlenmesi durumunda verilen rıza fiili hukuka uygun hâle getirmez. Kişisel

⁶¹ Çocuk ayırt etme gücüne sahip değilse verdiği rızanın geçersiz olduğuna dair, **Girgin/Göнал**, s. 114; **Akdi**, s. 134, 135; **Ertuğrul**, s. 532; **Özcan Büyüktanır**, s. 209; kişisel veri işlemesi için çocuğun verdiği rızanın geçersiz olduğu, yasal temsilcisinden rıza almak gerektiği, fakat onların da yetkilerini kötüye kullanmamaları gerektiğine dair, **Erdoğan**, s. 2463; aynı yönde, **Kılıçoğlu**, *Kişiler*, s. 354; çocuğun kişisel haklarına verdiği rızanın geçerliliğine, her somut olaya için araştırılarak karar verilmesi gerektiğine dair, **Şengöz**, s. 86; fotoğrafın çekilmesine rıza gösterilen rızanın yayını hukuka uygun hale getirmediği bir karar için, Yargıtay 4. HD, T. 14.12.2021, E. 2021/439, 2021/10344, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 07.07.2024).

⁶² İhlalcinin bizzat yasal temsilci olduğu hallerde temsilcinin verdiği rızanın geçersiz olduğu hakkında, **Girgin/Göнал**, s. 114; **Akdi**, s. 135; **Badur**, *Çocuğun Kişisel Verileri*, s. 53; ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün özel alanına dair haber yapılmasına, yasal temsilcinin veya küçüğün rıza gösteremeyeceğine dair, **Şengöz**, s. 89; kişinin kendi sır alanına dair verdiği rızanın geçersiz olduğu (**Kılıçoğlu**, *Kişiler*, s. 338, 339) düşünülürse, çocuğun sır alanına ilişkin kişisel bilgileri yasal temsilcinin bizzat yayınlaması veya bir başkasının yayınlamasına rıza göstermesi evleviyetle geçersiz sayılmalıdır. Çocuğun menfaatine uygun verilen rızanın geçerli olduğu hakkında, **Ertuğrul**, s. 535.

verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme suçlarının kovuşturulması TCK m. 139'da şikâyete bağlanmamıştır. Dolayısıyla belirtilen suçlar için kişisel veri tasarrufa elverişli konu olmaktan çıkarılmıştır. Buna karşılık özel hayatın gizliliğini, haberleşmenin gizliliğini ihlal gibi suçların konusu tasarrufa uygun olduğu için rıza suçun oluşumunu engeller⁶³. Ancak çocuğun rızanın ekseriyetle geçersiz sayılması gerektiği görüşümüzü burada da yinelemek istiyoruz.

Temel hak ve hürriyetlere yapılan müdahalelere rızanın olumlu etkisi de oldukça sınırlıdır. Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, devredilemez, dokunulamaz ve vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bunların sınırlanması ancak Anayasa m. 13'te sayılan koşullar çerçevesinde mümkündür. 20. maddede ise kişisel verilerin sadece kanunda öngörülen hallerde ve ancak kişi rıza gösterirse işlenebileceği belirtilmiştir. Şu hâlde çocuğun kişisel verilerinden kanun gereği işlenmesi gerekli olanlar ve bu amaçla yasal temsilcisinin verdiği rıza ancak veri işlemlerini hukuka uygun hale getirebilir. Bunun haricinde kanunen gerekli olmayan, geçersiz rızayla işlenen veya yasal temsilcinin yetkisini aşarak verdiği rızayla yapılan veri işlemleri temel hak ve hürriyetlerin ihlaliyle sonuçlanabilir.

Kişisel verilerin işlenmesinde rıza KVKK m. 5'te yer almakta olup, hükme göre kişisel veri işleme ya kişinin rızasıyla ya da kanunun öngördüğü durumlarda mümkündür. Hükümde her ne kadar veri sahibinin rızası hukuka uygunluk sebebi olarak nitelenmiş olsa da bizzat çocuktan alınan rıza ekseriyetle geçerli olmaz⁶⁴; çünkü bu konuda ayırt etme gücü çoğunlukla yoktur⁶⁵. Yasal temsilcinin rızasıysa velayet yetkisinin çocuğun yüksek

⁶³ Soyaslan, s. 351, 359.

⁶⁴ Kişisel verilerin kaydına dair verilen rızanın, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu, bu sebeple ayırt etme gücüne sahip küçüklerin KVKK kapsamındaki haklarını bizzat kullanabilecekleri, fakat KVKK'nda bununla ilgili açık bir yaş düzenlemesine ihtiyaç olduğu yönünde, **Dülger**, Murat Volkan/**Kahraman**, Cansu Ceren/**Yalçın**, Simay: "GDPR ve KVKK Bakımından Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması ve Konuya İlişkin Kurul Kararının Değerlendirilmesi", s. 7, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792410 (Erişim Tarihi: 27.06.2024). Ayırt etme gücüne sahip olduğu takdirde küçüğün bizzat rıza verebileceği, bunun dışındaki hâllerde de yasal temsilcinin rızasının ancak çocuğun yararına uygunsuzsa geçerli olduğu yönünde, **Ertuğrul**, s. 554.

⁶⁵ Türkiye her ne kadar Avrupa Birliği üyesi olmasa da Türkiye'deki veri işleyen veya veri sorumlusu Avrupa Birliği üye ülkeleri dâhilindeki faaliyetlerinde veri işlerken Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation (GDPR))'ne uygun hareket etmek zorundadır (GDPR. m. 3/2). GDPR m. 8'göre de çocuklara dair işlenmesinde, çocuk 16 yaşından küçükse yasal temsilcisinden izin alınması gerekir. Hükümün ikinci fıkrasına göre üye ülkeler bu sınırı 13'ten az olmayacak biçimde daha alt bir sınırdan kararlaştırabilirler. <https://gdpr-info.eu/art-8-gdpr/> (Erişim Tarihi: 23.06.2024).

yararı ilkesi çerçevesinde yorumlanmasıyla çözümlenmelidir. Çocuğun yararıyla bağdaşmayan hiçbir veri işleme, rıza verilse de fiili hukuka uygun hâle getirmemelidir.

2. Haklı Savunma (Meşru Müdafaa)

Bir kimsenin kendisinin veya başkasının, şahıs ya da malvarlığına yönelik hemhâl bir tehlikeyi bertaraf etmek için tehlikenin kaynağı olan kimsenin şahıs veya malvarlığını ihlal etmesi durumuna haklı savunma denir⁶⁶. TBK m. 64/I'e göre haklı savunmada bulunan verdiği zarardan sorumlu olmaz. TCK m. 25/I'e göre de haklı savunma cezasızlık sebebidir.

Çocuğun kişisel verilerini paylaşmanın haklı savunma sayılması ihtimali gerçekleşmesi zor bir olasılıktır. Zira burada tehlikenin kaynağı çocuk olmalı, veriyi paylaşanın da tehlikeden kurtulmak için tek çaresi bu veriyi paylaşmak olmalıdır. Fotoğrafi paylaşmadığı takdirde, elindeki silahı ateşleyeceği tehdidi altında paylaşım yapan bir ebeveynin durumu buna örnek olabilir. Böyle bir örneğin gerçekleşme ihtimali düşük olsa da haklı savunmanın hiç hukuka uygunluk sebebi olmayacağı gibi bir çıkarım yapmak doğru olmaz. Her olay özelinde haklı savunma şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılmalıdır.

3. Zorunluluk (Zaruret) Hâli

Kişinin kendisini ya da başkasını, açık ve yakın bir zarar tehlikesinden korumak için tehlikenin kaynağı olmayan kimseye ait malvarlığına zarar vermesi durumunda zorunluluk hâlinde bahsedilir⁶⁷. Zorunluluk hâlinde zarar verilen değer malvarlığı değeri olması gerektiği ve çocukla ilgili veri paylaşımında çocuğun kişilik değerleri zarar gördüğü için bu hukuka uygunluk hâlinin gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir.

4. Özel Hukuktan veya Kamu Hukukunda Doğan Bir Yetkinin Kullanılması

Çocuklar hakkında veri paylaşımı konusunda yetkisinin olduğunu anne-baba velayete, vasi vesayete, sözleşmeyle çalışan öğretmen, bakıcı gibi

⁶⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 486; von Tuhr, s. 372; Akyüz, s. 133; Furrer/Muller-Chen/Çetiner, s. 357; Deschenaux, Henri/Tercier, Pierre: (Çev. Salim Özdemir) Sorumluluk Hukuku, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1983, s. 45; Eren, F., s. 694; Oğuzman/Öz, s. 30, 31; Kaneti, s. 255.

⁶⁷ Deschenaux/Tercier, s. 46; von Tuhr, s. 375; Eren, F. s. 696, 697; Akıncı, Borçlar, s. 218; Furrer/Muller-Chen/Çetiner, s. 357; Kaneti, s. 257; Oğuzman/Öz, s. 33.

kimseler sözleşme hükmüne dayanarak ileri sürebilir. Ancak ne velayet ne de vesayet yasal temsilciye çocuğun kişilik değerlerine zarar verme ya da tehlikeye atma yetkisi verir. Aynı şekilde sözleşme hükümleri ile şeref, hay-siyet gibi kişilik değerlerinden vazgeçilmesi söz konusu değildir (TMK m. 23/I). Hangi durum olursa olsun burada kıstas çocuğun yüksek yararı olmalıdır. Çocuğun yüksek yararı diğer yararların hepsinden önce gelir⁶⁸. Anne-babanın, ebeveynlik duygularını tatmin etmek istedikleri için söz konusu paylaşımları yaptıkları, bunun kendi kişilik hakkının uzantısı olduğu gibi bir savunma da dinlenemez⁶⁹. Dolayısıyla çocuk verilerinin paylaşılmasında, paylaşım zorunluluk arz etmedikçe⁷⁰, velayet ya da vesayet yetkisi veya sözleşmeden kaynaklanan bir yetki, çocuğun kişilik değerlerine zarar vermek için hukuka uygunluk sebebi değildir.

Kamu hukukundan doğan bir yetkinin kullanılması kapsamında veri paylaşımı, çocuğun eğitim-öğretimi, tedavisi veya ıslahı amacıyla yapılmış olabilir. Örneğin, öğretmen, okul müdürü gibi kimseler çocuğun vesikalık veya okulda çekilmiş fotoğrafını, notlarını ya da diğer bilgilerini ilgili sistemde üçüncü kişilerle paylaşmış olabilirler. Bunun gibi çocuğun tedavisiyle ilgilenen hastanede, çocuğun yaşı, fotoğrafı, tahlil ve görüntüleme sonuçları sisteme kaydedilerek üçüncü kişilerin bilgisine açılmış olabilir. Böyle hâller mevzuatta gösterilen sınır içinde kalıyorsa durumun hukuka aykırılık oluşturduğundan bahsedilemez. İlgili verilerin anne-baba veya vasi tarafından sağlık görevlilerine verilmesi de hukuka aykırı değildir. Fakat kanunda tanı-

⁶⁸ **Staudingers**, J. Von (Erläutert von: Coester, Michael/ Frank, Rainer/ Göppinger, Horst): Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Dr. Arthur L. Sellier & Co. - Walter de Gruyter & Co., 12. Auflage, Berlin 1992, s. 287; **Götz**, Isabell: Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, (Kommentierung zu §§ 1616-1921 BGB), Band 7, 76. Auflage, C. H. Beck, Münih 2017, s. 2111; **Serozan**, s. 65 vd.; **Abik**, Yıldız: “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011, s. 8, 9; **Grassinger**, s. 79; **Özdemir/Ruhi**, s. 5; **Akyüz**, s. 53; **Badur**, Çocuğun Kişisel Verileri, s. 52; AİHM’e göre de çocuğun menfaatiyle anne-baba veya toplum gibi diğer öznelerin menfaati yarıştığı zaman, aralarında âdil bir denge kurulması Devletin görevidir, bkz. **Algan**, s. 591, 592; velayetin de esasen çocuğun yararı ilkesine dayandığına dair, **Hatemi**, Hüseyin: Aile Hukuku, 7. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s. 183.

⁶⁹ Çocuğun anne-babası karşısında yaşına ve kapasitesine göre belirlenen bir mahremiyet hakkının olması gerektiğiyle ilgili, **Shmueli**, Benjamin/**Blecher-Prigat**, Ayelet: “Privacy For Children”, Columbia Human Rights Law Review, Volume: 42, Year: 2011, s. 273; aynı yönde, **Steinberg**, s. 862.

⁷⁰ Örneğin, çocuğun tedavisi için ilgili bilgilerinin sisteme girilmesi ya da eğitimi için zorunlu olduğu ölçüde kullanılması.

nan yetki kapsamında kalmayan paylaşımlar hukuka aykırı olur. Örneğin, bir hemşirenin serum taktığı bebeği fotoğraflayarak “bugünkü küçük hastam” diye sosyal medyada paylaşması kamu hukukundan doğan yetkinin kapsamında değildir. Ayrıca yapılan paylaşım kanundan doğan yetkinin kapsamında kalsa bile, mümkün olduğu kadar sisteme veri işlemeden kaçınılmalıdır. Zira günümüz teknoloji dünyasından anlaşılmaktadır ki kaydedilen hiçbir veri silinse dahi kaybolmamaktadır⁷¹ ve kötü amaçlarla ele geçirilebilmektedir⁷².

5. Basın Özgürlüğü

Hukuka uygunluk sebebi olabilecek diğer bir durum da basın özgürlüğüdür. Bir konunun haber değeri taşıyarak kamuyla paylaşılmasının hukuka uygunluk sebebi olması için haberin gerçek, konunun güncel olması, kamunun bu konuyu öğrenmekte yararının bulunması ve haberin uygun bir araçla yapılması gerekir⁷³. Diğer yandan basın özgürlüğünün sınırını kişilik hakları oluşturur (Anayasa m. 26/II). Özellikle şeref ve haysiyet rencide edilerek, aslında haber değeri oluşturmayan konular servis edilerek, kişilerin özel alan ve gizli alanlarına müdahale edilerek yapılan haberler ekseriyetle hukuka aykırı bir fiil oluşturur.

Çocukla ilgili yapılan haberlerin hukuka uygunluk sebebi oluşturup oluşturmadığı da her olayda değerlendirilmelidir. Bu bakımdan ilk olarak olaydan konunun haber yapılmasında kamunun bir menfaati olmalıdır⁷⁴. Söz konusu menfaat salt birtakım merak duygularına hizmet edecek türden olmamalı, durumu öğrenmekte objektif kriterler çerçevesinde toplumun korunmaya değer bir yararı bulunmalıdır. Böyle bir menfaat tespit edildikten sonra haberde çocuk hakkında verilen bilgi, toplumun haberdar edilmesine yetecek seviyede bırakılmalıdır. Örneğin, bir çocukta görülen hastalığın bulaşıcı olması durumunda toplumun bunu öğrenmekte menfaati bulunabilir. Fakat çocuğun adının soyadının açıkça verilmesi, hastanedeki fotoğraflarının paylaşılması gereksizdir. Çocuk hakkındaki haberin yapılmasında gerçeklik ve güncellik unsurları da gözetilmeli, çocuğun kişilik değerleri, özellikle

⁷¹ Aynı yönde, **Girgin/Gönel**, s. 111; **Yavuz**, s. 23; **Steinberg**, s. 878.

⁷² Mahremiyet Kılavuzu, <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/bLA5J.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2024).

⁷³ **Dural/Öğüz**, s. 133 vd.; ayrıca bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 37; **Acabey**, s. 38 vd.

⁷⁴ **Acabey**, s. 28; **Dural/Öğüz**, s. 136, 137; **Oğuzman/Öz**, s. 36; **Ertuğrul**, s. 537, 538; **Özcan Büyüktanır**, s. 201.

şeref ve haysiyeti zedelenmemelidir⁷⁵. Az önceki örnekte yıllar önce hasta olmuş çocuğun yeniden haber yapılmasında güncellik unsuru bulunmadığı gibi, “uyuz”, “cüzzamlı” gibi sözlerle fotoğrafının paylaşılmasında da çocuğun kişilik hakkı zedelenmektedir.

Çocuklarla ilgili yapılan haberlerin hangi çerçevede kalması gerektiği hâlâ tartışılmaktadır⁷⁶. Bu da konuyla ilgili ciddi şüphelerin olduğunu gösterir. Dolayısıyla çocukla haber yapıldığında mümkün olduğu ölçüde çocuğun görüntüleri, açık şekilde ismi ve diğer kişisel bilgileri paylaşılmamalıdır. Çünkü haber çocuğu onore eden nitelik taşısa bile görüntülerinin kötü amaçlarla kullanılması tehlikesi her zaman mevcuttur.

6. Üstün Bir Özel Yarar ya da Kamu Yararının Bulunması

Bir fiille başkasının hakkına zarar verilmesi daha üstün bir yararı korumak amacıyla icra edilmişse söz konusu durum haksız fiil ya da suç teşkil etmez. Üstün olan yarar özel hukuk veya kamu hukukundan kaynaklanmış olabilir. Çocukla ilgili kişisel verilerin paylaşımının da daha üstün bir yararı korumak için yapılmış olması mümkündür. Toplumun haber alma hakkı basın özgürlüğünün bir uzantısı olduğu gibi sınırlarına riayet edilmek kaydıyla üstün bir kamu yararı da oluşturur⁷⁷. Fakat özel hukuk alanında üstün bir yarar olması sebebiyle çocuklara ait kişisel verilerin paylaşılmasını savunmak oldukça güç görünmektedir. Bunun ilk sebebi, çocukla ilgili veri paylaşımının ekseriyetle zaruri olmayan sebeplerden kaynaklanmasıdır. İkinci olaraksa çocuğun üstün yararı ilkesinin etkisi özel hukuk alanında daha açık

⁷⁵ Aynı yönde, Şengöz, s. 89; Acabey, s. 31; Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayımlanan “Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu”na göre de çocukla ilgili yapılan haberlerde “Medya, çocukları istismar, suç ve yoksulluğun çaresiz kurbanları, suçlu kişiler veya zavallı masumlar olarak göstererek çocuk sömürüsüne ortam hazırlamamalıdır. Haberciliğin, olumsuzluklara odaklanan yaygın anlayışının dışına çıkılarak, çocuklarla ilgili olumlu gelişmelere ve onların başarı öykülerine yer verilmelidir. Çocuklardan politik konularda görüş ve değerlendirme alınmamalı; suç ile ilişkili olaylarda mağdur ya da fail çocukların yüz görüntüleri ve kimlikleri asla yayımlanmamalıdır.”, <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html> (Erişim Tarihi: 30.06.2024); Özcan Büyüktanır, s. 205; hasta ve bakıma muhtaç insanların fotoğrafı, kişilik hakkına müdahale olduğuna dair, Götting/Schertz/Seitz, s. 340.

⁷⁶ Çocukla ilgili yapılan haberlerin sınırı hakkında bir politika belgesi çalışması için, Suntekin, Ceren: Medyada Çocuk Hakları, <https://www.sivilsayfalar.org/wp-content/uploads/2022/01/Medyada-Cocuk-Haklari.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2024); Turgut, Cemile: “Dijital Medya ve Haberlerdeki ‘Mağdur Çocuklar’ Üzerine Bir Değerlendirme”, <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/53> (Erişim Tarihi: 22.06.2024).

⁷⁷ Dural/Öğüz, s. 137; basın özgürlüğünün hangi çerçevede kalması gerektiğine I, C, 5 başlığında işaret edilmiştir.

gözlenmektedir. Dolayısıyla durum çoğunlukla hukuka uygunluk sebebi oluşturmayacaktır. Örneğin, anne-babanın ebeveyn olmalarından kaynaklanan kişilik haklarına sahip olduklarını, bu sebeple çocuklarıyla ilgili anılarını paylaşma haklarının olduğunu söylemek, çocuğun üstün yararı ile bağdaştırılamaz.

7. Vekâletsiz İş Görme

Hukuka uygunluk sebebi olan vekâletsiz iş görme türü gerçek⁷⁸ veya caiz⁷⁹ olarak adlandırılan vekâletsiz iş görmedir⁸⁰. Bu vekâletsiz iş görme türünde, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin aksine, iş gören kimse iş sahibinin yararını gözeterik fiilini gerçekleştirir. Gerçek vekâletsiz iş görmeden bahsedilebilmesi için ayrıca işin görülmesinin zorunlu olması, iş görenin bu konuda vekâletinin bulunmaması ve iş görenin başkasının işini görme iradesiyle hareket etmesi de gereklidir⁸¹. Gerçek vekâletsiz iş görme hâllerinde yapılan masraflar iş sahibinden talep edilebilir (TBK m. 530).

Çocuğun kişisel verilerini paylaşma konusunda gerçek vekâletsiz iş görmenin hukuka uygunluk sebebi olması için kayıt veya paylaşım yapılmadığı takdirde çocuk zarar görecektir olmalıdır. Dolayısıyla ancak acil bir sınav başvurusunun yapılması örneğinde olduğu gibi istisnai durumlar veri paylaşımını gerçek vekâletsiz iş görme olarak haklı gösterebilir. Söz konusu hâl, kanunun verdiği yetkinin kullanılması oluşturduğu ya da çocuğun yüksek yararı gerektirdiği için de hukuka aykırı değildir.

II. ÇOCUKLARA AİT VERİ PAYLAŞIMIYLA MEYDANA GELEN İHLALLERİN ORTADAN KALDIRILMASI İÇİN BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ YOLLAR

⁷⁸ Eren, F., s. 693; Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan (Bilimsel Katkılarıyla: Arş. Gör. Ö. Oğuzhan Meral/Arş. Gör. Şeymus Darcan): Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 822; Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İkinci Cilt, 11. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2022, s. 1480; caiz gerçek vekaletsiz iş görme-caiz olmayan gerçek vekaletsiz iş görme-iyiniyetli-kötüniyetli gerçek olmayan vekaletsiz iş görme şeklindeki farklı bir ayırım için, Gümüş, Mustafa Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt-II, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 225, 226.

⁷⁹ Akıncı, s. 223; Zevkililer, Aydın/Gökyayla, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 678.

⁸⁰ Akıncı, s. 223; Eren, F., s. 693.

⁸¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 1481 vd.; Gümüş, s. 228 vd.; Aydoğdu/Kahveci, s. 822, 823; Zevkililer/Gökyayla, s. 679; von Tuhr, s. 372.

Çocuklara dair veri paylaşımıyla gerek kamu hukuku gerek özel hukuk alanında pek çok hükmün ihlal edilmiş olabileceği, bir önceki bölümde yapılan incelemeyle görülmüş oldu. Bu noktada toplum tarafından kabul edilmesi gereken ilk durum, olağan ve zararsızmış gibi görülen paylaşımların, aslında çoğu zaman ihlal oluşturduğudur. Bu farkındalık kadar önemli olan ikinci adım ise soruna karşı başvurulabilecek çözümler ve söz konusu çözümlerin etkin işleyip işlemediğidir. Gerçekten de ihlal gerçekleştiğinde başvurulabilecek hukuki yöntemler, Türk Hukuku Mevzuatı'nda tüm açıklığıyla yer almaktadır. Ancak buna rağmen ihlaller hâlâ devam etmektedir. Aşağıda Türk Hukuku açısından ihlal edilen norma göre başvurulabilecek hukuki mekanizmalar ve bunların yeterli şekilde işleyip işlemediği konusu değerlendirilmiştir.

A. Anayasa ve Bazı Uluslararası Anlaşmalar Kapsamında Meydana Gelen İhlallere Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler

Bir temel hak veya hürriyetin anayasal bağlamda ihlali, kural olarak ilgili hak veya hürriyetin devletin kurum veya kuruluşu tarafından hakkın ihlalini anlatır. Devletin negatif yükümlülüğünü ifade eden bu klasik anlayışa göre, devlet kişilerin temel hak ve hürriyetlerine saygı göstermekle yükümlüdür⁸². Fakat bu anlayış zamanla değişmiş; devletin sadece temel hak ve hürriyeti ihlalden kaçınmakla değil, aynı zamanda özel kişiler tarafından temel hak ve hürriyetlere yönelik meydana gelebilecek ihlalleri önleme şeklinde pozitif bir yükümlülüğünün de olmasına evrilmiştir⁸³. Çocuklar hakkında kişisel veri paylaşımı yoluyla meydana gelen anayasal ihlalleri de söz konusu iki bakış açısıyla birlikte değerlendirmek gerekir.

1. İhlallere Karşı Başvurulabilecek Hukuki Yollar

⁸² Eren, A., s. 450; Kalabalık, Halil: İnsan Hakları Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s. 45, 441; yaşam hakkı özelinde, Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok, s. 100.

⁸³ Anayurt, s. 369; Eren, A., s. 450; Kalabalık, s. 441; yaşam hakkı özelinde, Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok, s. 100, 112, 113. Devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirdiğinden bahsedilebilmesi için yasal, idari, yargısal ve diğer tüm gerekli önlemleri alması gerektiği yönünde, Human Rights Committee, CCPR/C/21/Rev. 1/Add. 13, p. 6-7, <https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2004/en/52451> (Erişim Tarihi: 7.06.2024); AIHM'e göre Devletin pozitif yükümlülüğünü ihlal ettiğinden bahsedilebilmesi için ihlal ihtimalini Devletin bilmesi veya bilmesinin gerekmesi ve buna rağmen gerekli önlemleri almaması olduğu hakkında, Algan, s. 595, 596.

Temel hak ve hürriyetlere aykırılık açısından ilk ihtimal devletin bizzat ihlalcisi olmasıdır. Bu ihtimalde devlet, çocukların kişisel verilerini hukuka aykırı şekilde işleyerek ya da yayarak negatif yükümlülüğünü ihlal etmiş olur. Hasta olan bir çocuğa dair kişisel verilerin gereksiz yere kayıt altında tutulması veya yok edilmesi gerekliken yok edilmemesi bu ihtimale örnek verilebilir. Bahsi geçen fiiller idare hukuku açısından hizmet kusuru teşkil ederken, anayasal anlamda da özel hayatın gizliliğinin devlet tarafından ihlali anlamına gelmektedir. Anayasa m. 148/3'e göre, Anayasa'da veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan bir hakkın kamu gücü tarafından ihlali durumunda, kişi Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunabilir; fakat bunun için olağan kanun yollarını tüketmiş olmalıdır. İdare hukuku hükümleri gereğince kişiler bir idari işlemin iptali, idare tarafından uğratıldıkları zararın tazmini ya da idari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların halli için dava açabilirler (İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) m. 2). Fakat zararlarının giderilmesi için açmak istedikleri tam yargı davası öncesinde, ilgili idareye başvurmak zorundadırlar (İYUK m. 13). Dolayısıyla çocuk hakkındaki kişisel verilerin bir kamu otoritesi tarafından hukuka aykırı olarak kaydı ya da yayılması söz konusu olduğunda idari işlemin iptali için dava açılabilir; bundan bir zarar doğduğu takdirde de tazmini için ilk olarak ilgili idareye başvurmak kaydıyla tam yargı davası açılabilir. Bu yargı yolları tüketildikten sonra bir sonuç alınamamışsa, o zaman Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunma imkânı doğar. Bireysel başvuru yoluyla da hakka ulaşılamaması durumunda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru imkânı da bulunmaktadır. Zira böyle bir hâlde başvuru için zorunlu olan iç hukuk yolları tüketilmiş olması şartı gerçekleşmiştir (AİHS m. 35).

İkinci olarak ise kişisel verilerinin yayınlanması ya da kaydı yoluyla çocuğun özel hayatı gerçek ya da özel hukuk tüzel kişileri tarafından ihlal edilmiş; fakat hakkın korunması için devlet görevini yerine getirmemiş olabilir. Yeni anlayış çerçevesinde bu durum devletin pozitif yükümlülüğünün ihlalini oluşturur. AİHM kararları ışığında değerlendirildiğinde bu ihlal, mevzuatın etkin şekilde uygulanmaması veya kötü uygulanması şeklinde olabileceği gibi, gerekli yasal düzenlemeleri yapmama şeklinde de ortaya çıkabilir⁸⁴. Çocuğa ilişkin fotoğrafların anne-babası, öğretmeni veya bir baş-

⁸⁴ **İnceoğlu**, Sibel (Editör)/**İnceoğlu**, Sibel/**Boyar**, Oya/**Karan**, Ulaş/**Akbulut**, Olgun/**Arslan Öncü**, Gülay/**Tokuzlu**, Lami Bertan: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 57; çocuk haklarıyla ilgili yaşamaya düşen bir görevin de Devletin çocuk haklarının tanınmasından doğan edimlerini nasıl

kası tarafından amaçsız ve hukuka aykırı şekilde yayınlanıyor olmasına rağmen buna karşı herhangi bir şey yapılmaması, mevzuatın etkin şekilde uygulanmamasına örnek oluşturur. Durumla ilgili yargısal süreçlerin başlatılmaması veya başlamış olmasına rağmen hak ihlaliyle ilgili etkin bir sonuca ulaşmaması da devletin pozitif yükümlülüğünü ihlal ettiğini gösterir.

Devletin pozitif yükümlülüğünün bir parçası olan yasama ihmali konusu, sadece çocuğun özel hayatıyla ilgili olmayıp, Türk Hukuk Düzeni'ni uzun zamandan beri meşgul eden, fakat açık çözümü bulunamayan bir meseledir. Yasama ihmali, devletin yasama organının yapması gereken yasal düzenlemeleri yapmayarak kişiler açısından zarara, hak ihlallerine sebep olmasını anlatır⁸⁵. Anayasaya aykırılık dolayısıyla iptal edilen bir hükmün yerine yenisinin yapılmaması, boşluk olan bir alanda kanun oluşturulmaması gibi durumlar yasama ihmaline örnektir. Yasama ihmali dolayısıyla devletin sorumlu olup olmayacağına Türk Hukuku açısından tartışılabilir⁸⁶ olması, esasında kuvvetler ayrılığı ilkesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim ilke gereğince devletin organları birbirinin yerine geçerek karar veremez, işlem yapamaz⁸⁷. Dolayısıyla yargı organı kanun hükmünü anayasaya aykırılık dolayısıyla iptal etse bile, yasamayı yeni bir düzenleme yapmaya zorlayamaz. AİHM'e göreyse yasama ihmali, devletin pozitif yükümlülük ihlalinin bir görünümüdür⁸⁸. Buna göre kişilerin Sözleşme'de korunmuş bir hakkının

yerine getireceğini göstermek olduğu yönünde, **Algan**, s. 574; AİHM'e göre hak ihlallerini önlemek için önleyici mekanizma oluşturulmamasının sözleşmeyi ihlal olduğu yönünde, s. 582.

⁸⁵ **Anayurt**, s. 817; yasama organının Anayasada çıkarılması öngörülen kanunların çıkarılmadığı durumlarda yasama ihmalinin olduğu, Türkiye'de buna ilişkin doğrudan norm denetimi olmasa da bireysel başvuru yoluna gidilebileceği hakkında, **Eren**, A., 1031, 1032; yasama ihmali kavramı tanımı için, XIV. Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı, "Anayasa Yargısında Yasama İhmali Sorunları" Konulu Anket Hakkında Türkiye Raporu, s. 2 https://www.confueconstco.org/reports/rep-xiv/report_Turkey_tu.pdf (Erişim Tarihi: 27.06.2024) .

⁸⁶ Eksik yasal düzenleme kişiler arasında eşitlik ilkesine aykırı uygulamalara neden olursa anayasaya aykırı kabul edilmesi gerektiğine dair, **Eren**, A., s. 400, 1069; kanunun bir konuyu eksik düzenlemesi halinde anayasaya uygunluktan da aykırılıktan da bahsedilemeyeceği hakkında, **Teziç**, Erdoğan: Anayasa Hukuku, Tıpkı 25. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021, s. 242. **Eren**, A., s. 1069.

⁸⁷ Çeşitli devlet fonksiyonlarının birbirinden bağımsız kullanılmasını anlattığı yönünde, **Teziç**, s. 489; aynı yönde, **Eren**, A., s. 109 vd.; **Anayurt**, s. 402.

⁸⁸ **İnceoğlu/Boyar/Karan/Akbulut/Arslan Öncü/Tokuzlu**, s. 63; bu konudaki ilgili AİHM kararları için bkz. **Algan**, s. 582.

zarar görme sebebi devletin ilgili yasama faaliyetini yapmamasıysa devlet bundan sorumludur⁸⁹.

Gerek mevzuatın etkin uygulanmamasında gerekse yasama ihmali yoluyla kişilerin temel hak ve hürriyetleri zarar gördüğünde, kişiler öncelikle iç hukuk yollarını tükettikten sonra AİHM'e başvuruda bulunabilirler. Çocuklara dair kişisel verilerin özel hayatın ihlaline sebep olacak şekilde devlet dışındaki kişiler tarafından kaydedildiği ya da yayınlandığı takdirde de öncelikle idari yargı yolunun tüketilmesi gerekecektir. Zira burada devlet yapmama şeklindeki bir fiili ile zarara sebep olmaktadır. Yine de istenilen sonuca ulaşılamazsa AİHM'e başvurulabilmesi için bireysel başvuru yolunun denenmesi şarttır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulama denetimi açısından ise bir yargı yolu bulunmamaktadır. Taraf devletlerin gösterdiği adaylar arasından seçilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, yalnızca ulusal raporları inceleme, değerlendirme ve tavsiyelerde bulunma yetkisine sahiptir (ÇHS m. 43). Dolayısıyla sözleşmede yer alan haklar ihlal edildiği zaman, bunu yaptırıma bağlayan sözleşmeye özgü bir yargı yolu yoktur.

2. Başvurulabilecek Hukuki Yolların Etkinliği

Çocuğa dair kişisel verilerin işlenmesi veya yayını yoluyla çocuğun hakları ihlal edildiğinde, anayasal anlamda ve AİHS çerçevesinde gerekli hukuki yolların oluşturulduğu, yukarıdaki başlıkta incelenmiş oldu. Bu kapsamda çocuk veya yasal temsilcisi, temel hak ve hürriyetleri, özellikle özel hayatı ihlal edildiği zaman yargı yoluna başvurabilir, bireysel başvuruda bulunabilir veya AİHM'e gidebilir.

Günümüz şartları değerlendirildiğinde gerçek kişiler tarafından yapılan ihlallerin daha fazla olduğu yorumu yapılabilir. Her gün çocuklara dair pek çok kişisel veri, özellikle yakın çevresindeki kimseler tarafından sosyal medyada paylaşılmaktadır. Bunun en temel sebebi, söz konusu veri akışının sıradanlaşması ve bir tehlike ya da zarar olarak görülmemesidir. Diğer yandan çocukların kişisel verilerinin kaydı ve yayınıyla ilgili yasaklar, ancak herkes açısından geçerli olan emredici hükümler çerçevesinde mevcut olup; çocuğun kişisel verilerinin hukuka aykırı kaydı ve yayını yasaklayan doğru-

⁸⁹ Young, James ve Webster-Birleşik Krallık Davası, **İnceoğlu/Boyar/Karan/Akbulut/Arslan Öncü/Tokuzlu**, s. 63.

dan bir emredici hüküm bulunmamaktadır. Esasında mevcut emredici hükümler, sadece çocukların değil, herkesin söz konusu temel hak ve özgürlüklerini koruyacak yeterliliğe sahiptir. Fakat etkin işletilmemesi hakların korunamamasını ve mevzuatın yetersiz kalmasını sonuçlamaktadır. Dolayısıyla problem temel olarak şu noktada ortaya çıkmaktadır: Çocuğa dair kişisel veri kaydı veya yayınının sıradanlaşarak hukuka uygun görülmesi. O hâlde ya bu algının yıkılması ve ihlallere karşı harekete geçilmesi yoluyla sorun çözüme kavuşturulmalı ya da çocuklara ait kişisel verilerin kayıt ve yayınına doğrudan yasaklayan hükümler ihdas edilmelidir.

B. Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Meydana Gelen İhlallere Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler

Türk Medeni Kanunu, gerek kişilik hakkının korunmasıyla ilgili genel anlamda, gerekse çocuk özelinde alınabilecek önlemlerle ilgili ayrıntılı hükümler içermektedir. Fakat çocuğun kişisel verileri hakkındaki uygulama problemi bu hükümler açısından da mevcuttur.

1. İhlallere Karşı Başvurulabilecek Hukuki Yollar

Çocuğa ait kişisel verilerin kaydı veya yayını hâlinde, çocuğun resmi, görüntüsü, sesi, ismi, biyolojik verileri gibi kişiliğinin parçasını oluşturan birtakım kişilik değerleri zarar görmektedir. Kişilik hakkına yönelik bir saldırı bulunduğu takdirde kişi, TMK m. 24 vd. gereğince hâkimden koruma talep edebilecek olup; söz konusu koruma elbette çocuk için de geçerlidir. Bu kapsamda TMK m. 25/I çerçevesinde bir saldırı tehlikesi varsa önlenmesi, saldırı mevcutsa sonlandırılması veya bitse bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespiti istenebilir⁹⁰. Örneğin, sosyal medyada yayınlanmış olan video bu yolla kaldırılabilir. Yine TMK m. 25/II kapsamında, çocuk hakkında yapılmış yalan bir haberin düzeltilmesi temin edilebilir. Hükmün üçüncü fıkrası kapsamında da söz konusu yayınlar dolayısıyla uğranılan maddi veya manevi zararın giderilmesi⁹¹; vekâletsiz iş görme hükümleri gereğince kişisel verilerin yayını yoluyla elde edilmiş gelirlerin verilmesi istenebilir⁹². Ayırt etme gücü olduğu takdirde çocuk tek başına

⁹⁰ Aynı yönde, **Badur**, Çocuğun Kişisel Verileri, s. 275 vd.; **Girgin/Göнал**, s. 113; **Şengöz**, s. 92 vd.; **Kılıçoğlu**, Kişiler, s. 368; **Helvacı/Erlüle**, s. 98 vd.

⁹¹ Ayırt etme gücü olduğu takdirde çocuğun manevi tazminat davasını kendisinin açabileceği, fakat maddi tazminat davası için ya ergin olmayı beklemesi ya da kendisine kayyım atanması gerektiği hakkında, **Girgin/Göнал**, s. 121.

⁹² Bu davaların açılabilmesi ve özellikle haksız kazancın iadesiyle ilgili, **Girgin/Göнал**, s. 117, 118.

belirtilen taleplerde bulunabilir; fakat ayırt etme gücü yoksa onun adına veli veya vasinin bu davaları açması gerekir⁹³. Şu kadar ki vasinin açacağı davalarda TMK m. 462'nin 8. bendi gereğince vesayet makamından izin alınması zorunludur. Yasal temsilcinin bizzat yaptığı ihlaller içinse çocuğun ayırt etme gücü olmadığı takdirde onu davada temsil etmek üzere kayyım atanması gerekir (TMK m. 426, 2. bent). Bir velinin yaptığı ihlale karşı diğer velinin çocuk adına davayı tek başına yürütebileceğini kabul etmek gerekir⁹⁴.

Çocuğa dair kişisel verilerin kaydı veya yayını suretiyle yapılan ihlallere karşı TMK çerçevesinde başvurulabilecek bir başka hukuki çare, TMK m. 346 vd.'nda yer alan çocuğun korunmasına ilişkin tedbirlerdir. Bu tedbirlerden ilkinin TMK m. 346'da düzenlenen önlem oluşturur. TMK m. 346'nın lafzı karşısında, hükmün uygulama alanının velayet yetkisinin yürütülmesiyle ilgili anne-babanın yetersiz kaldığı hâlleri kapsadığı anlaşılmaktadır. Hükümde çocuğun menfaatinin yönelmiş tehlike kaynağının kimden geldiği konusunda ayırım yapılmamıştır. Önemli olan anne-babanın çocuğun gelişimi hakkındaki tehlikeyi gidermekten âciz kalmasıdır⁹⁵. Hükmün uygulanabilmesi için anne-babanın gerekli önlemleri alma konusunda istekli olmaları, fakat bunu başaramamaları gerekir⁹⁶. Çocuğun menfaati ve gelişimini anne-babanın kusurlu veya kusursuz tehlikeye atmaları, hükmün uygulanabilmesi açısından önemsizdir⁹⁷. Tedbirlerin uygulanması için herhangi bir ilgili başvuruda bulunabilir⁹⁸.

⁹³ Kişilik hakkının ihlalinden kaynaklanan davaları sınırlı ehliyetsizin bizzat açabileceği hakkında **Serozan/Engin/Atamer**, s. 482; **İmamoğlu**, s. 213; **Ertuğrul**, s. 539; çocuğun kişilik hakkını ana-babanın ihlal etmesinde çocuğun bizzat dava açma hakkının olduğunu, fakat davaları kayyım ile yürütmesi gerektiğine dair, **Akdi**, s. 133, 137.

⁹⁴ **Ertuğrul**, s. 540; Yargıtay'ın diğer ebeveyne karşı çocuğun kayyım ile temsil edilmesi gerektiğini arayan kararı için bkz. s. 540, dn. 94.

⁹⁵ **Serozan**, s. 292; anne-babanın yardım almadan veya uyarı gelmeden tek başlarına gereken tedbiri alamamaları hâlinde hükmün uygulandığına dair, **Grassinger**, Gülçin Elçin: Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2009, s. 108.

⁹⁶ Bkz. **Grassinger**, s. 112; "tâlil ilkesi" olarak ifadesi için, **İmamoğlu**, s. 195, 196.

⁹⁷ **Özdemir/Ruhi**, s. 84; **Akyüz**, s. 274; **Badur**, Çocuğun Kişisel Verileri, s. 282; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 367; **İmamoğlu**, s. 194; **Akdi**, s. 137; **Ertuğrul**, s. 541.

⁹⁸ **Hatemi**, s. 185; **Serozan**, s. 292; **Akyüz**, s. 268; **Grassinger**, s. 80, 81; **Özdemir/Ruhi**, s. 85; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 367; benzer bir sonuçla aynı yönde, **Akıntürk**, Turgut/Ateş, Derya: Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt, 21. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019, s. 436.

Türk Medeni Kanunu m. 346 kapsamında hâkimin alabileceği önlemlerin neler olduğuna dair açık bir düzenleme yoktur. Doktrinde⁹⁹ hüküm kapsamında hâkimin anne-babaya, öğüt veya talimat vermesi, uyarıda bulunması, danışmanlık önermesi, denetçi ataması gibi birtakım çareler sayılmaktadır. Alınabilecek önlemleri her somut olayda hâkim takdir eder. Fakat anne-babayı yapma veya yapmama şeklinde bir borç altına sokamaz¹⁰⁰.

Çocuğun kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak kaydı veya yayını karşısında da hâkim, anne-babaya bunu yapmalarının çocuğun aleyhine sonuç doğurduğu, kişiliğini tehlikeye attığı, verilerinin ileride birtakım kötü amaçlarla kullanılabilirliği konusunda uyarı ve öğütte bulunabilir. Gerekliyse danışmanlık hizmeti almaları konusunda onları yönlendirebilir. Esasında hâkim konuyla ilgili yapacağı şey, çocuğun kişisel verilerinin korunması hakkında anne-babaya farkındalık duygusu kazandırmaktır.

Çocuğun menfaatini veya gelişimini tehlikeye düşüren durumun anne-babadan mı yoksa üçüncü kişilerden kaynaklanması gerektiğiyle ilgili TMK m. 346'da herhangi bir belirleme yapılmamıştır¹⁰¹. Dolayısıyla çocuğun kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından hukuka aykırı kayıt veya yayını hâlinde, anne-baba çocuğu korumaktan aciz kaldığında da TMK m. 346 uygulanabilir. Bu kapsamda hâkim anne-babayı yapmaları gerekenler hakkında bilgilendirebilir, hukuki yardım alabileceği kimselere yönlendirebilir veya çocuklarıyla ilgili daha dikkatli davranmaları gerektiği hususunda uyarıda bulunabilir. Şu kadar ki acizyet geçici ve belirli bir süre içinse, örneğin anne-babanın komada olması dolayısıyla oluşmuşsa, çocuğa kayyım atanmak suretiyle sorun çözümlenmelidir¹⁰². Âcizlik velayetin kullanılmasını etkileyecek

⁹⁹ **Serozan**, s. 292; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 367; **İmamoğlu**, s. 196; **Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Aile Hukuku, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, (**Kılıçoğlu**, Aile) s. 517; **Akıncı**, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 12. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2021; **Akıntürk/Ateş**, s. 436; **Grassinger**, s. 110 vd.; **Girgin/Gönel**, s. 114; **Akyüz**, s. 275 vd. Çocuğun verileriyle ilgili yaşanan ihlallerde anne-babanın sosyal medya hesaplarının kapatılmasına, çocuğun verilerinin silinmesine karar verebileceği yönünde, **Ertuğrul**, s. 542. Ancak hesap bizzat anne-baba adına açılmış olup, çocuğun verileri bu hesapta paylaşılmışsa, hesabı tamamen kapatmak anayasal hakları ihlal anlamına gelebilir.

¹⁰⁰ **Grassinger**, s. 109. Bunu “icra edilebilir bir borçla yükleyememek” şeklinde yorumlamak gerekir. Aksi hâlde denetimi olmayan bir önlemin anne-baba için herhangi bir caydırıcılığı veya etkisi olmaz.

¹⁰¹ Çocukla ilgili koruma tedbirlerinin uygulanabilirliği açısından kişilik hakkı ihlalinin anne-babadan veya üçüncü kişiden gelebileceği hakkında, **Özdemir/Ruhi**, s. 84; aynı yönde, **İmamoğlu**, s. 196.

¹⁰² Kayyım atanmanın da bir tedbir olabileceğine dair, **Grassinger**, s. 123; çocuğa eğitim kayyımı atanabileceği hakkında, **Girgin/Gönel**, s. 114; **Akyüz**, s. 278 vd.

biçimde süreklilik arz ediyorsa çocuğa vasi atanması da düşünülmelidir. Son iki durumda hâkimin TMK m. 346'ya başvurması mümkün olmaz. Anne-baba üçüncü kişilere karşı TMK m. 25'e dayalı olarak dava açıyorsa, bu hâlde de yetersizlik şartı gerçekleşmediği için TMK m. 346 uygulanmaz.

Çocuğun korunması için TMK'de yer alan bir başka önlem m. 347 gereğince çocuğun bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesidir. Hükmün uygulanması için çocuğu korumanın aileden ayırmadan mümkün olmaması gibi zorunlu bir durum gereklidir¹⁰³. Suç işleme, uyuşturucu madde kullanma gibi hâllere rağmen ailenin buna çözüm bulamaması veya duyarsız kalması, çocuğun aile içinde tacize veya istismara uğraması, intihara eğilimli olması, engelliliği dolayısıyla gösterilmesi gereken bakım, özen ve tedavinin aile tarafından sağlanamaması gibi durumlar, aile yanına veya kuruma yerleştirme için uygun nedenler olarak gösterilmektedir¹⁰⁴.

Çocuğa dair kişisel verilerin anne-baba tarafından yayınlanması TMK m. 347'nin uygulanması için tek başına yeterli bir sebep olarak görünmemektedir. Çünkü hükmün uygulanması için gerekli şartlar ekseriyetle gerçekleşmemiş olur. Örneğin, anne-babanın çocuğun yemek yediği andaki videosunu ilk defa yayınladıkları zaman bu durum, ne tek başına çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini yakın bir zarar olarak tehlikeye atar ne de çocuğun anne-babasından bu sebeple ayrılması ölçülü bir çözümdür. Böyle bir hâlde, söz konusu davranışların devam etmesinin çocuk hakkında ileride zararlar sonuçlanacağına ilişkin anne-baba uyarılmalıdır; dolayısıyla TMK m. 346 uygulanabilir. Fakat veri paylaşımı süreklilik kazandığı takdirde ya da daha ciddi sebeplerin bir parçası hâline geldiği zaman aynı yorum yapılamaz. Örneğin, anne çocuğunun gün içindeki her hâlini videoya alarak bunu bir kazanç vasıtası ya da ünlü olma aracı olarak kullanıyorsa veya çocuğu cinsel istismara hazırlamak için fotoğraf ya da videolarını paylaşıyorsa, bu durumda TMK m. 347 uygulanabilir. Özellikle çocuk ailesi veya üçüncü kişiler tarafından cinsel yönden istismar ediliyorsa hâkim bir an önce TMK m. 347'yi uygulamalı; hatta gerekliyse TMK m. 348'e göre velayeti kaldırmalıdır.

Çocuğun menfaati ve gelişimi zarar gördüğü takdirde başvurulabilecek diğer bir hukuki çare de velayetin kaldırılmasıdır. TMK m. 348'e göre TMK

¹⁰³ Akyüz, s. 285; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 368.

¹⁰⁴ Grassinger, s. 142, 143; Akyüz, 284; Özdemir/Ruhi, s. 90; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 368; Kılıçoğlu, Aile, s. 517, 518; Akıntürk/Ateş, s. 437.

m. 346 ve 347 gereği alınan önlemler işe yaramaz veya yetersiz olduğu önceden anlaşılırsa, hükümde sayılan sebeplerden biri ortaya çıktığı takdirde hâkim velayeti kaldırabilir. Hükme göre böyle bir yola başvurulması, velayet görevinin gereği gibi yerine getirilememesine ya da ana-babanın çocuğa karşı yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklamasına bağlıdır (TMK m. 348/I, 1. ve 2. bent).

Çocuğa dair kişisel verilerin anne-baba tarafından hukuka aykırı kaydı veya yayını hâlinde böyle bir önleme ihtiyaç olup olmadığını hâkim olay bağlamında değerlendirmelidir¹⁰⁵. Çocukla ilgili önlemlerin alınmasında göz önünde tutulması gereken yegâne durum çocuğun yüksek yararınıdır. Ne kadar yetersiz olursa olsun, çocuğuna zarar vermeyen, fakat ekonomik veya fiziksel aciziyet içinde bulunan anne-baba, bu yönlerden çok daha yeterli üçüncü kişilere nazaran çocuğun kişilik gelişimi için daha fazla doyum sağlar. Bu sebeple velayetin kaldırılması ya da aile yanına-kuruma yerleştirme önlemleri son çare olarak düşünülmelidir. Mesela, paylaşım yapma alışkanlığı olmayan, fakat karne gününde çocuğunu karnesiyle birlikte fotoğraflayarak bunu durum yapan bir babanın velayet yetkisini sırf bu sebebe dayanarak kaldırmak, ölçsüz bir önlem olur. Bununla beraber sürekli olarak kişisel veri yayınlamak, velayet görevini gereği gibi yerine getirmemenin¹⁰⁶ ya da yükümlülükleri ağır biçimde savsaklamanın bir parçası hâline gelmişse, böyle bir hâlde velayetin kaldırılması önlemi düşünülmelidir. Örneğin, anne-baba çocuğu bu yolla bir kazanç veya sömürü vasıtası hâline getirmişse¹⁰⁷, çocuk kendisi hakkında zararına yol açacak biçimde kişisel veri paylaşımında bulunuyor fakat anne-baba bunu engelleyemiyor veya umursamıyorlarsa¹⁰⁸, söz konusu durumlarda diğer önlemlerin işe yaramadığı veya yaramayacağı anlaşıldığı takdirde velayetin kaldırılması önlemine başvurulabilir.

¹⁰⁵ Böyle bir tedbire başvurulabileceği yönünde, **Girgin/Gönel**, s. 113; velayet yetkisinin sınırını ölçülülük ilkesine göre belirlemek gerektiği yönünde, **Serozan**, s. 261.

¹⁰⁶ Boşanma davasında çocuklarının fotoğraflarını sürekli sosyal medyada paylaşan anneye velayetin verilmemesiyle ilgili karar için, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/blogger-anne-mahkemede-cocuklarini-kaybetti,qS8Pj79Zc0SNNhjagnJu8A> (Erişim Tarihi: 05.07.2024); çocuğun temsili ve gerekli kararların alınması noktasında zafiyet oluşmuşsa velayetin kaldırılabilirliğine dair, **Grassinger**, s. 171.

¹⁰⁷ Aynı yönde, **Ertuğrul**, s. 544; fiziksel, duygusal veya cinsel istismar, velayetin kaldırılması için bir sebep olarak değerlendirilmektedir, **Grassinger**, s. 179.

¹⁰⁸ Aynı yönde, **Badur**, *Çocuğun Kişisel Verileri*, s. 285; çocuğun sürekli sosyal medyada veri paylaşması ve bu şekilde üçüncü kişilerin sömürüsüne açık hâle gelmesi, onun kişilik bozukluğunu gösterir. Zira söz konusu hâlde ailesinde göremediği ilgiyi farklı yollardan aramaktadır. Yanlış eğitimden kaynaklı olarak çocukta görülen kişilik bozukluğunun velayet hakkının kaldırılmasına sebep olabileceği yönünde, **Grassinger**, s. 180.

2. Başvurulabilecek Hukuki Yolların Etkinliği

Gerek genel mânâda kişilik hakkının gerekse çocuğun menfaati ve gelişiminin korunması için TMK yeterli denilebilecek düzeyde hukuki çareler sunmaktadır. Fakat uygulamada çocuğun kişisel verilerinin korunması için söz konusu yolların işletildiğinden bahsedilemez. Bunun başlıca sebebi, anayasal anlamdaki ihlallerde de bahsedildiği üzere, durumun hukuka uygun ve zararsız görülmesidir.

İkinci olarak çocuğun kişisel verilerini yayınlamak suretiyle ihlal gerçekleştiren kimseler ekseriyetle anne-babadır. İhlali yapanlar bizzat bu kimseler olduğu zaman, velayetin böyle bir paylaşım yapma yetkisini verdiği yönünde algı oluştuğu için çocuğu en güvendiği kimselere karşı korumak zorlaşmaktadır. Üçüncü kişiler çocuğun kişisel verileri yayınladığı zaman dava yoluna başvurmak ise velayet kaldırılmadığı müddetçe anne-babanın görevidir. Onlar bu görevini yerine getirmiyorsa, velayet kaldırılmadığı için -kayım atanması hâric- üçüncü kişiler dava açamaya yetkili olmadığından, çocuk yine korumasız kalmaktadır. Bu yüzden de devlete gerekli önlemlerin alınması adına daha fazla görev düşmektedir.

Anne-babanın çocuğa dair kişisel veriyi sırf yayınlaması dolayısıyla TMK m. 347 veya m. 348'in uygulanması da çoğu zaman ölçüsüz bir önlem olur. Aileden alınması veya velayetin kaldırılması, çocukta daha fazla zarara yol açabilir. Dolayısıyla maddeler, sadece çocuğun kişisel verilerini yayınlamakta ısrarcı olan, fakat çocuğa başka yönden zarar vermeyen anne-babalar için uygulanmamalıdır.

C. Türk Ceza Kanunu Çerçevesinde Meydana Gelen İhlallere Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler

Çocuğun kişisel verilerinin kaydı veya yayını yoluyla bir suç işlendiği takdirde başvurulması gereken yollar, diğer alanlarda meydana gelen ihlallere nazaran daha açıktır. Konuyla ilgili süreç aşağıda değerlendirilmektedir.

1. İhlallere Karşı Başvurulabilecek Yollar

Çocuklara ait kişisel verilerin kaydı veya yayınlanması yoluyla bir suç işlendiği zaman, bu durumun mahkemeye taşınması, ortaya çıkan suçun özelliğine göre değişmektedir. Şayet oluşan suç re'sen kovuşturuluyorsa, soruşturma başlatılması için şikâyete gerek yoktur. Cumhuriyet savcılığı suçtan herhangi bir şekilde haberdar olduğunda soruşturma başlatabilir. Yukarıda incelenen suçlardan, çocuğun cinsel istismarı, kişisel verilerin kaydı,

kişisel verilerin hukuka aykırı surette verilmesi veya ele geçirilmesi, fuhuş veya göreve ilişkin sırların açıklanması bu suçlar arasında sayılabilir. Buna karşılık haberleşmenin gizliliğini ihlal ile özel hayatın gizliliğini ihlal suçları şikâyete tabi olarak kovuşturulur.

2. Başvurulabilecek Hukuki Yolların Etkinliği

Çocuğun kişisel verileri hakkında işlenen pek çok suç resen kovuşturulmaktadır ve bu suçlar günlük hayatta fazlaca işlenmektedir¹⁰⁹. Özellikle çocuklara ait görüntülerin her gün sosyal medyada dolaştığı düşünülürse, kişisel verilerin kaydı suçunun bu konuda en çok işlenen suç olduğu söylenebilir. Fakat bu verilerin ortadan kaldırılması için başlatılan süreçlerin ülkede yoğun gündem oluşturduğundan bahsedilemez¹¹⁰. Şikâyete tâbi olan diğer suçlarda ise yasal temsilcinin küçük adına veya çocuğun bizzat şikâyetçi olması pek vâki değildir.

D. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde Meydana Gelen İhlallere Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler ve Bunların Etkinliği

Kişisel verilerin işlenebilmesi için gerekli şartları KVKK ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir. Söz konusu şartlara uygunluk taşımayan veri işlemleri için de birtakım koruma yolları öngörmüştür.

1. İhlallere Karşı Başvurulabilecek Yollar

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m. 13/I'e göre ilgili kişi, Kanunun uygulanmasıyla ilgili taleplerini veri sorumlusuna iletebilir. Veri sorumlusu bu başvuruları en çok otuz gün içinde sonuçlandırmak zorundadır (KVKK m. 13/II). Başvuru reddedildiği, yetersiz görüldüğü veya süresinde cevap verilmediği takdirde Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na başvurmak KVKK m. 14 gereğince mümkündür. Aynı hükmün üçüncü fıkrasında genel hükümlere göre tazminat hakkının saklı olduğu da ifade edilmiştir. Başvuru üzerine Kurul gerekli incelemeyi yapar ve ihlalin varlığı anlaşılırsa bunun

¹⁰⁹ 1989 yılında verilen eserde bile, aile içinde ve yatılı okullarda çocuğun özel hayat ve haberleşme gizliliğinin sıkça ihlal edildiği yorumu yapılıyorsa (**Konanç**, s. 31), teknolojik ilerlemenin günümüzde geldiği aşamada ihlallerin ulaştığı boyutu düşünmek çok zor olmayacaktır.

¹¹⁰ Çocuk hakkında alınacak önlemleri harekete geçirecek mekanizmaların ülkemizde eksik olduğu yönünde, **Serozan**, s. 292; gerekli olduğu hallerde devletin soruşturma yapmasının, yargılamasının ve cezalandırmasının AİHS'te yer alan hakların gerçekleştirilmesi için usuli bir yükümlülük olduğuna dair, **Algan**, s. 582, 583.

giderilmesi için kararı ilgililere tebliğ eder (KVKK m. 14/5). Ayrıca Kanunun 17. maddesinde kişisel verinin hukuka aykırı kaydı, verilmesi veya ele geçirilmesi hallerinin suç oluşturduğu TCK m. 135 ila 140. maddelerine de atıf yapılmıştır. Son olarak KVKK m. 18’de de kişisel verilere ilişkin kaba-hat oluşturan durumlara yer verilmiştir.

2. Başvurulabilecek Hukuki Yolların Etkinliği

Çocuğa dair kişisel verilerin ihlali hâlinde de Kanun’da öngörülen mekanizmaların uygulamada işletildiğinden bahsedilemez. Nitekim ekseriyetle çocuk, ne kişisel verilerinin ihlal edildiği ne de buna karşı başvurabileceği hukuki yolların varlığı konusunda farkındalığa sahiptir. Yasal temsilcisi olarak veli ise ya bizzat ihlalcı olmakta veya üçüncü kişilerin yaptığı veri paylaşımlarına karşı çoğunlukla böyle bir yola başvurmamaktadır. Söz konusu durumlar da çocuk hakkında yapılan veri paylaşımlarının yine sıradanlaşmasına ve hukuka aykırı görülmemesine yol açmaktadır.

E. 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun Gereğince Başvurulabilecek Hukuki Çareler ve Bunların Etkinliği

5651 Sayılı Kanun kapsamında internet yoluyla kişisel verilerinin veya özel hayatının ihlal edildiğini düşünen ilgililer, Kanun’un 9. maddesi gereğince içerik veya yer sağlayıcısına ya da sulh ceza hâkimliğine ve 9/A maddesi gereğince de doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’na başvuruda bulunarak ilgili verinin yayından kaldırılmasını isteyebilirler. Fakat bu yöntem için de ilgilinin başvurusu gerektiği ve çocuk veya yasal temsilci de ekseriyetle başvuruda bulunmadığı için söz konusu kanunun da uygulamada konu bağlamında etkin işletildiğinden bahsedilemez.

III. ÇOCUKLAR HAKKINDA YAPILAN HUKUKA AYKIRI VERİ PAYLAŞIMINA YÖNELİK ALINMASI GEREKEN TEDBİR ÖNERİLERİ

İncelenen mevzuat hükümleri dikkate alındığında hem herkes açısından kişiliğin hem de çocuğun kişiliğinin korunması için gerekli hukuki yolların var olduğu görülmüştür. Fakat tüm ayrıntılı hükümlere rağmen çocuğa dair kişisel veriler ihlal edilemeye devam edilmektedir. Bu durum çocuğun kişisel verilerinin korunması için farklı adımlar atılması gerektiğiyle ilgili bir göstergedir. Aşağıda konuyla ilgili alınabilecek tedbirlere yer verilmektedir.

A. Farkındalık Oluşturulması

Problem oluşturan bir konunun çözümü, ilk olarak onun “sorun” şeklinde algılanmasına bağlıdır. Çocuklara dair kişisel veriler her gün defalarca farklı mecralarda paylaşılmakta veya paylaşılan veriler kalmaya devam etmekte; fakat bu durum olağan ve zararsız olarak görüldüğü için kişiler ihlallerine devam etmektedir¹¹¹. Dolayısıyla konuyla ilgili atılması gereken ilk adım, özellikle anne-babalar nezdinde söz konusu veri paylaşımlarının çocuğa zarar verdiğiyle ilgili farkındalık uyandırmaktır.

Gerçekten de paylaşımların çocuklara verdiği zararın özellikle anne-babalarda içselleştirilmesi, pek çok yayının engellenmesine büyük oranda katkı sağlayacaktır¹¹². Yalnızca anne-babalar değil herkes, yapılan fiilin yanlış olduğuna, bunu yaparak aslında çocuğa kötülük ettiğine inandığında, kendisi fiilden kaçınmakla kalmayacak; aynı zamanda üçüncü kişilerin fiillerine yönelik daha korumacı bir tavır alacaktır. “Sorunu hukukla değil etikle çözmek”, ilk yöntem olarak düşünülmelidir¹¹³.

Çocuk hakkında yapılan veri paylaşımlarının tehlikesini ortaya koymak, toplumun bütün kesimine hitap eder şekilde planlanmalıdır. Bunun için kamu spotları veya kamuya açık alanlarda görseller oluşturulabilir. Okullarda öğretmenler velilere yönelik bilgilendirme buluşmaları düzenleyebilir. Kamu görevlilerine söz konusu fiillerin yaptırımları hakkında hatırlatmalar yapılabilir¹¹⁴. Üniversitelerde ilgili bölümler bu konuda çalışma yapmaya davet edilerek halka hitap eden söyleşiler tertip edebilir.

Kişiliği ihlal edilen kimseler çocuklar olduğu için çocuklar nezdinde de farkındalık oluşturulması önemlidir. Bunun için çocuklara yönelik bilgilendirme eğitimleri düzenlenebilir veya müfredata buna ilişkin konular yerleş-

¹¹¹ Anne-babanın çocuk hakkında her zaman en iyisini yapacağı konusunda toplumda bir önyargı olduğu, fakat sosyal medya paylaşımları konusunda anne-babaların potansiyel tehlike olduğu hakkında, **Steinberg**, s. 862.

¹¹² Aynı yönde, **Steinberg**, s. 866, 867.

¹¹³ Sorunu hukukla değil, etikle çözmek, ebeveynlerin çocuklarını sosyal medya kullanımını konusunda birlikte konuşarak, kararlar vererek aile içinde tartışarak halletmek önemlidir, **Binark**, Mutlu: “Çocuk Hakları Odaklı Yeni Medya Kullanımı ve Etik”, Yeni Medya Eski İnsan programı 52. bölüm, TRT Radyo 1, Ankara, (Aktaran: **Öztürk**, s. 277); çocuk haklarının yaşama geçirilmesi için Devlele bireylerin aktif iş birliği içinde olması gerektiği, **Algan**, s. 568.

¹¹⁴ Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda, özellikle hukuka aykırı yayınların suç oluşturabileceğini hatırlatan 07.03.2017 tarihli bir genelge yayınlamıştır. Genelge metni için, <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf> (Erişim Tarihi: 30.06.2024). Buna rağmen hâlâ sosyal medyada benzer içerikte pek çok video bulunmaktadır.

tirilebilir¹¹⁵. Tanımadığı kimselerle fotoğrafını, videolarını veya diğer kişisel verilerini paylaşmaması, anne-babası kişisel bilgilerini yayınlamak istediği zaman bunu istemediğini ifade etmesi gerektiği, internet bağlantısıyla oynanan oyunlarda istenen her tür bilginin paylaşılmaması konuları, belirtilen eğitimlerin başlıklarını oluşturabilir. Özellikle iletişimde mahremiyet algısının oluşturulması da konuyla ilgili büyük öneme sahiptir. Yaş grubuna göre eğitimin verilmesi için oyun, çizgi film gibi yöntemler de tercih edilebilir. Orta öğrenim yaş grubu çocuklarda internet ve sosyal medya kullanımı daha yaygın olduğu için bu gruba yönelik eğitimlerde tehlikelere daha gerçekçi yaklaşmak, meydana gelen kişisel veri ihlallerinden örnekler oluşturmak suretiyle tehlikenin boyutunu aktarmak daha etkili bir yöntem olabilir.

B. Mevcut Hukuki Yolların Etkin İşletilmesi veya Yeni Bir Sistem Gerekliliği

Meydana gelen ihlallerin ortadan kaldırılması için farkındalık oluşturmak önemli bir yere sahip olsa da bu, tek başına yeterli olmayacaktır. Ne kadar mükemmel kurallar olursa olsun her zaman ihlal oluşması mümkündür. İhlallerin yaptırıma bağlanması ve bu yaptırımların caydırıcı olması zorunludur.

Çocuğa dair kişisel veri ihlallerinde bunlara karşı koruma talep edilebilmesi için çok çeşitli yollar olduğu bir önceki bölümde¹¹⁶ incelendi. Dolayısıyla Türk Hukuku açısından sorun çocuğun mevzuatla korunmaması değil, koruma hükümlerinin işletilmemesidir¹¹⁷. Örneğin çocukla ilgili bir video yayınlandığı zaman, bunun kaldırılması için anne-baba yayınlamışsa yetkili makamlar TMK m. 346 doğrultusunda re'sen harekete geçebilir¹¹⁸, diğer ilgililer de önlemlerin alınması için ilgili makamları durumdan haber-

¹¹⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 17 Ocak 2022'de dijital mahremiyet konusunu içeren "Aileler İçin "Çocukları Dijital Tehlikelerden Koruma Rehberi"" yayınlamıştır, <https://www.aile.gov.tr/haberler/aileler-icin-cocuklari-dijital-tehlikelerden-koruma-rehberi/> (Erişim Tarihi: 23.06.2024). Ancak bu tür çalışmaların etkisini arttırmak için içeriklerin görünürlüğünü arttırmak ve çarpıcı hale getirmek gerekmektedir.

¹¹⁶ Bkz. II.

¹¹⁷ 2014-2019 Çocuk Koruma Hizmetleri Koordinasyon Strateji Belgesinde koruma ihtiyacı içerisindeki çocukların yetkili kurumlara bildirilmesine ilişkin hükümlerin yeterli biçimde uygulanmadığı belirtilmiş, ihbar mekanizması doğru çalışmadığı ifa edilmiştir, bkz. **Akyüz**, s. 443.

¹¹⁸ Aynı yönde, **Girgin/Gönel**, s. 122; koruma önlemi almanın hâkim için bir yetki olduğu kadar görev de olduğuna dair, **Akıntürk/Ateş**, s. 435.

dar edebilir. Fakat bu hukuki süreçler işletilse de giderilmesi gereken birtakım eksiklikleri mevcuttur.

1. Mevcut Hukuki Yolların İşletilmesi

Çocuğun kişisel verilerinin korunması için var olan hukuki yolların işletilmesi, sorunu büyük oranda çözebilecek niteliğe sahiptir. Gerek özel hukuk gerek kamu hukuku boyutuyla mevcut hükümler bunun için uygun altyapıyı oluşturmaktadır. Sorun ise hukuki süreçlerin başlatılmıyor veya başlatılamıyor olmasıdır. Nitekim çocuğun kişisel verisi anne-baba tarafından kaydedildiğinde veya paylaşıldığında, ihlalcı bizzat ebeveynidir. O zaman verilerin silinmesi veya yayından kaldırılması için ya çocuk başvuruda bulunmalı ya da ilgili üçüncü kişiler durumdan yetkili makamları haberdar etmelidir. İkinci ihtimalin gerçekleşmediği günümüz açısından açıktır. O hâlde geriye çocuğun talepte bulunması ihtimali kalmaktadır. Bu ihtimalde de çocuk çoğu zaman ayırt etme gücüne sahip değildir veya sahip olsa bile fiilen böyle bir yola başvurması ondan beklenemez. Gerçekten de beş yaşındaki bir çocuğun fotoğrafı anne-babası tarafından paylaşıldığında çocuk bunun yanlış olduğunu farkında değildir. Fakat çocuğun farkındalığı olsa dahi savcılığa gidip anne-babasını şikâyet etmesi, ilgili makamlara başvurup verilerinin silinmesini istemesi çok mümkün görünmemektedir¹¹⁹. Özellikle Avrupa ülkelerine nazaran çocuklarıyla daha yakın bağ kuran Türk aile yapısı göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun böyle bir adım atması ailesiyle olan bağlarını tamamen kopacak seviyeye getirebilir. Bu sebeplerle çocuk, anne-babasının insafına ve çaresizliğiyle baş başa bırakılmamalıdır. Çocuğun kişilik hakkını kim ihlal ederse etsin, ilgili makamlar gerekli önlemlerin alınması için resen harekete geçmeli, bu konuda bir başvurunun gelmesi ya da olayın suç ağırlığına ulaşması beklenmemelidir.

İlgili makamların resen harekete geçmesi bazı hükümlerin uygulanabilmesi için yeterli olacakken, bazı hâller için birtakım ek adımları gerektirir. Örneğin TCK açısından suç resen kovuşturuluyorsa ilgili makamların resen harekete geçmesi yeterlidir; fakat şikâyete bağlı suçlarda ihlalcı ebeveynse çocuğa kayyım atanmasına ihtiyaç vardır. Aynı şekilde TMK çerçevesinde çocukla ilgili koruma tedbirlerinin alınmasını ilgili makamlar resen harekete

¹¹⁹ “Özellikle küçük çocuk, kendi haklı menfaatlerini tek başına koruyabilecek ve zayıf konumunun başkaları, hatta ana baba tarafından istismar edilmesine karşı mücadele edebilecek durumda değildir”, **İmamoğlu**, s. 191; aynı yönde, **Akdi**, s. 126; gerek medeni hukuk davalarında gerekse ceza hukuku davalarında çocukla anne-babayı karşı karşıya getirmenin uygun bir çözüm olmadığı, bunun hep son çare olarak düşünülmesi gerektiği yönünde, **Yavuz**, s. 34, 35.

geçmek suretiyle yürütebilirken, ihlalcinin ebeveyn olduğu durumlarda kişilik hakkının ihlalinden kaynaklanan tazminat davalarının, vekâletsiz iş görme gereği kazancın iadesi davalarının açılabilmesi için yine çocuğa kayyım atanması gerekir.

Devletin bizzat harekete geçerek çocuğu çeşitli yollarla koruması sorunu büyük oranda çözecek olsa da en azından ilk aşamada bu çözümün büyük bir iş yüküne sebep olacağı açıktır. Diğer yandan bu makamların her ihlalden hemen haberdar olması veya ihlalleri araştırma işine girişmesi yine büyük bir yük getirir. Dolayısıyla her ne kadar uygun altyapının olduğundan bahsetsek de mevcut çocuk koruma sisteminin birtakım açıklarının olduğu ortadadır. Mevcut sistem işletilse de yeni bir sistem uygulansa da ihtiyaç olan teşkilatın ayrıntılarını aşağıda¹²⁰ paylaşılmaktadır.

Son olarak mevcut hukuki yolların işletilmesi tercih edildiği takdirde, TMK m. 346'nın daha etkin bir şekilde uygulanmasına ihtiyaç vardır. Özellikle anne-babanın çocukla ilgili paylaşımlarını durdurup durdurmadığıyla ilgili, en azından bir müddet denetlenmeleri gerekmektedir. Yoksa TMK m. 346 kapsamında ebeveyne yapılan uyarı bir sözden öteye gidemez.

2. Çocuğun Verilerinin Korunmasına İlişkin Yeni Bir Koruma Sistemi

Mevcut kurullarla engellenemeyen her ihlal, daha sert önlemlerin alınmasını beraberinde getirir. Çocuğa ait verilerin korunması için mevcut hukuki yollar işletilmediği veya aksaklıkları giderilemediği takdirde de yeni bir koruma sistemine ihtiyaç duyulacaktır. Çocuklara ait verilerin korunmasıyla ilgili yeni sistem önerileri aşağıda değerlendirilmektedir.

a. Çocuklara Ait Her Türlü Kişisel Verinin Kaydı ve Yayınının Kural Olarak Yasak Olması

Var olan kurullar etkin işletilmediği takdirde, çocuklara dair veri kaydı ve yayını doğrudan yasaklayan yeni normlar ihdas edilmesi yoluna gidilebilir. Emredici normun içeriği, “kanunlarda sayılan istisnalar saklı kalmak kaydıyla çocuklara ait her türlü kişisel verinin yasal temsilcisi veya üçüncü kişiler tarafından kaydı, yayını, elinde bulunan kimse tarafından oluşturulmuş olmasa da verilerin yok edilmemesinin yasak olması” şeklinde belirlenebilir. Yasal temsilci veya üçüncü kişilerin çocuğun kendisine kaydettire-

¹²⁰ Bkz. III, B, 2, e.

ceği, yayınlatacağı veya mevcut verileri kullanımına sunacağı durumlar için de aynı yasak geçerli olmalıdır. Ayrıca yasal temsilcinin çocuğun kişisel verilerini kaydetmemesini, yayınlanmamasını, mevcut verilerini dijital alana aktarmamasını veya yayımlandığı verileri kaldırmasını temin etmekle yükümlü olduğu da vurgulanmalıdır.

b. Çocuğa Ait Kişisel Veri Kaydının, Yayınının veya Var Olan Veriyi Yok Etmemenin Hukuka Uygun Olduğu Halleri Tespit

Çocuğa ait kişisel verilerin çeşitli nedenlerle kaydı, yayını veya saklanması zorunlu olabilir. Bu hâllerin yeni oluşturulan emredici hükümde veya diğer kanun hükümlerinde açıkça tespit edilmesi gerekir. Söz konusu istisnalardan bir kaçının şunlar olması mümkündür: Özel kanunlarda (Örneğin Nüfus Hizmetleri Kanunu, Tapu Kanunu) kişisel verilerin kaydını öngören haller, eğitim veya sağlık gibi çocuğun kişilik gelişimi ve yüksek yararı göz önünde bulundurulduğunda alması zorunlu kamu hizmetlerinde istenen kişisel bilgiler, sanatsal faaliyetler gereği verilen veya yayınlanan kişisel veriler¹²¹, yürütülen bir yargılama faaliyetinde ihtiyaç duyulan veriler, haber yapma sınırlarını ve gerekli olduğu ölçüyü aşmayan, çocuğa ilişkin veya çocuğun içinde yer aldığı haberler.

GDPR'deki hükme benzer şekilde çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi için rıza göstermesine ilişkin bir hükmün KVKK'de de açıkça düzenlenmesine ihtiyaç olduğu da ileri sürülmektedir¹²². Fakat veri paylaşımı konusunda yetişkinlerin dahi isabetli kararlar hareket etmemesi ve çocukların da ekseriyetle uzun vadede yararına olan durumu seçemiyor olması göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun rızasının hukuka uygunluk sebebi olmaması gerektiğini düşünüyoruz. Veri kaydını gerektiren durumlar açıkça Kanun'da yer alacağı için de bunun dışında kalan haller yasal temsilcinin rızasıyla hukuka uygun hale gelmemelidir. İstisna kapsamında olan durumlarsa kanun hükmünü icra sebebiyle hukuka uygun olur.

¹²¹ Her ne kadar çocuğun sanatsal faaliyetler açısından kendisini geliştirme hakkı olsa da istismarcılar açısından verinin hangi kapsamda yayımlandığının hiçbir farkı yoktur. Hatta sanatsal faaliyet çerçevesinde yayınlanan bir video veya fotoğraf, daha yüksek kalitede olacağı için kötü niyetli kimselerin daha fazla işine yarayabilir. Bu sebeple sanatsal faaliyet de olsa çocuğa ait kişisel veriler yayınlanırken bir kez daha düşünülmeli, çocuk için teşkil ettiği riskler akıldan çıkarılmamalıdır. Kamuya mal olmuş çocukların özel alanlarının, yetişkinlere nazaran daha geniş olması gerektiğini belirtmek üzere aynı yönde, Şengöz, s. 88; Özcan Büyüktanır, s. 205.

¹²² Erdoğan, s. 2464.

c. Türk Ceza Hukuku Alanındaki Yaptırımlarda Yapılması Gereken Birtakım Değişiklikler

Konu bağlamında ortaya çıkabilecek suçların, çocuk veya yetişkin ayırımı yapılmadan yaptırıma bağlandığı daha önce incelendi. Fakat suç mağdurunun çocuk olması ve suçu işleyenlerin ekseriyetle çocuğa yakın kimseler olması, suçun işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple incelenen suçların çocuğa karşı işlenmesi ve koruma, bakım veya gözetim yetkisi olan veya hısımlık bağı olan kimselerin veya kamu görevlisinin fail olması durumunda ceza ağırlaştırılmalıdır. Böylece cezanın caydırıcılık fonksiyonu daha işlevsel hale getirilebilir.

d. Yetkili Makamların Resen Harekete Geçme Gerekliliği

Belirtildiği üzere çocukların dijital mecralarda korunması konusunda yaşanan en büyük sorun, çoğu zaman yasal temsilcinin ihlalcı olması, ihlalcı kim olursa olsun çocukların koruma için başvuru yapacak olgunluğa sahip olmamaları veya sahip olsalar bile ebeveynlerinin yaptığı ihlallerde onlarla karşı karşıya kalmalarının büyük bir risk oluşturmasıdır. Dolayısıyla hiç kimsenin insafına bırakılmadan çocuğun Devlet tarafından korunması ve bunun için de yetkili makamların resen harekete geçmesi zorunludur. Bu doğrultuda işlenen fiil suç ve suçun mağduru çocuksa, kovuşturma için şikâyet aranmamalıdır. Aynı şekilde TMK kapsamında gerekli önlemlerin alınabilmesi için de resmi makamların resen harekete geçmesi gerekmektedir. Elbette bu durum, TMK kapsamında alınabilecek önlemler için her ilgilinin başvuruda bulunabilmesi imkânını ortadan kaldırmamalıdır.

e. Çocuğa Ait Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun Oluşturulması veya Çocuklara Ait Kişisel Veri İçeriklerine 5651 Sayılı Kanunun Resen Uygulanması

Çocuklara ait kişisel verilerin yayın yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda, en azından ilk etapta, ilgili makamların büyük bir iş yüküyle karşılaşacağı ortadadır. Diğer yandan tüm dijital mecraların, kişisel hesapların mahkemelerce denetlenerek çocuğa ait kişisel veri olup olmadığının tespiti, hukuki yönden veya fiili olarak mümkün olmayabilir. Bu yüzden çocuğa dair kişisel veri kaydının yasak olup olmadığını dijital mecralarda izleme ve denetim yetkisi olan, paylaşımlarda hukuka aykırılık tespit ettiği takdirde yayını kaldıran, adli makamları durumdan haberdar eden bir kamu

kurumu oluşturulması¹²³ veya bu tür yetkilere zaten sahip bulunan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun 5651 Sayılı Kanun'daki görevleri kapsamına çocuklara ait kişisel verilerin de alınması önerilebilir.

Yeni bir kurum oluşturulduğu takdirde, kurumun işleyişini mümkün kılmak üzere teknik kadrolar (bilgisayar, yazılım mühendisleri ve diğer teknik elemanlar) ve yoğun iş yükünü hafifletebilmesi için çocuklara dair yüz, ses, veri tanıma özelliği olan yazılımlar oluşturulması gereklidir. Kurumun çalışma esası resen izleme üzerine olmalı; fakat ilgili kişilerin veya kurumların taleplerini dikkate alarak da hareket edebilmelidir. Çocuğa ilişkin hukuka aykırı yayın tespit edildiği takdirde yayının kaldırılması için kurum, yer veya içerik sağlayıcıyı haberdar etmeli, kurumun kararlarına karşı hesap sahiplerinin mahkemeye itiraz hakkı olmalıdır. Kurum ayrıca, fiil suç oluşturduğu takdirde savcılığı, TMK gereğince ilgili tedbirlerin alınması için de mahkemeleri haberdar etmelidir.

İkinci yöntem tercih edilerek 5651 Sayılı Kanun çocuklara ait kişisel verilere resen uygulandığı takdirde ise çocuklara ait kişisel verilerin yayını kural olarak yasak olmalı, 5651 m. 9 ve 9/A'nın işletilebilmesi için çocuğun veya yasal temsilcisinin talebi beklenmemelidir. Ayrıca Kanununun 8. maddesinde yer alan suçlara, kişisel verilerin kaydı, kişisel verilerin hukuka aykırı surette verilmesi veya ele geçirilmesi, haberleşmenin gizliliğini ihlal ve özel hayatın gizliliğini ihlalin çocuklara karşı işlenen halleri ilave edilmelidir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu da yayınları sürekli izleyerek yasağa aykırı davranışı tespit etmeli, hukuka aykırı yayının kaldırılması veya erişim yasağı için yer veya içerik sağlayıcıyı haberdar etmeli, kurumun kararlarına karşı yine itiraz hakkı olmalıdır. TCK ve TMK kapsamında gerekli süreçlerin başlatılması için Kurum yine savcılığı ve ilgili mahkemeyi haberdar etmelidir.

f. TMK Kapsamında Alınabilecek Önlemlerle İlgili Birtakım Değişikliklere Gidilmesi

Ebeveynin farkındalıkla hareket etmesi şüphesiz çocuğa ait kişisel veri yayınının önlenmesinde daha etkili bir yöntemdir. Bu sebeple, gerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın harekete geçmesiyle gerekse mahkemenin aldığı önlem doğrultusunda, danışmalık tedbiri ve denetim tedbiri¹²⁴ ön plana alınmalıdır. Yeni ihdas edilen kurumun veya Bilgi Teknolojileri ve İletişim

¹²³ Çocuk haklarının hayata geçirilmesi için yasamanın gerekli teşkilatı kurmakla yükümlü olduğu hakkında, **Algan**, s. 574.

¹²⁴ Uygulama ayrıntıları için bkz. **Akyüz**, s. 277; **Grassinger**, s. 115.

Kurumu'nun ikinci kez tekrar eden yasak tespitinde ilgili aileye danışmanlık tedbiri uygulanmalı ve süreç mahkemeye intikal etmişse ebeveyne denetçi atanmalıdır. İhlali gerçekleştirenin vasi olduğu hallerde, ilk ihlalde vasi uyarılmalı, sonraki ihlallerde vasinin yeterliliğinin tekrar gözden geçirilerek gerekirse görevden azli, çocuk zarara uğradığı takdirde de bunun tazmini sağlanmalıdır.

g. Çocuk Lehine Hükmedilen Tazminatlar ve Çocuk Üzerinden Elde Edilen Kazançlar

Kişisel verilerinin yayınlanması dolayısıyla çocuğun gördüğü zararın giderimi için hükmedilen tazminatlar ve çocuk üzerinden elde edilen her türlü kazanç¹²⁵, yasal temsilcinin tasarruf yetkisi dışında bırakılmalı ve değeri korunacak biçimde çocuk reşit olana kadar bir hesapta muhafaza edilmelidir.

h. Zamanaşımı Sürelerinin Çocuk Ergin Olduktan Sonra İşlemeye Başlaması

Kişilik hakkı ihlal edildiği için çocuk dava açmak istediği takdirde, bu farkındalığı kazanana kadar veya nihayetinde ergin olana kadar zamanaşımının dolması tehlikesi vardır. Bu yüzden zamanaşımının erginlikle birlikte işlemeye başlaması gerektiği de önerilmiştir¹²⁶ ve öneri haklıdır. Fakat çocuğun kişisel verilerinin korunması için tek başına yeterli değildir. Çünkü bu süreç içerisinde hâlâ hukuka aykırı yayınlar devam edecektir.

SONUÇ

Günümüz dijital dünyasında insanın daha erişilebilir olması kişisel verileri açısından tehlike oluşturmaktadır. Fakat bu tehlike en çok çocukları tehdit etmektedir. Çünkü çocuklar ait dijital mecralardaki veri paylaşımı, ekseriyetle zaruri bir sebep olmadan, takipçi toplamak, ünlü olmak veya kâr elde etmek gibi amaçlarla ve çocuğun en yakınları tarafından yapılmaktadır. Daha da kötü olan durum ise söz konusu paylaşımların masum, olağan veya zararsız görülmesidir. Oysa bu durum çocuk açısından büyük tehlike arz eder.

¹²⁵ Çocuk üzerinden bu yolla elde edilen kazançların elde edenin değil çocuğun malı, olması gerektiği yönündeki ayrıntılı açıklamalar için, **Badur**, Çocuğun Kişisel Verileri, s. 290, 291.

¹²⁶ **Girgin/Göнал**, s. 122, 123.

Dijital alanda çocuğun kişisel verilerine yönelik yapılan ihlallerden çocuğun korunması mevcut hukuk sistemi içerisinde elbette mümkündür. Konu kapsamında suç olan durumlar TCK'de düzenlenmiş, TMK'de çocuğun korunması için alınabilecek önlemler temel bulmuştur. Diğer birtakım mevzuat hükümleri gereğince de ihlallerin veya etkilerinin ortadan kaldırılması mümkündür. Fakat Türk Hukuk Sistemi'nde bu yollar ekseriyetle işletilmemekte, çocuğa karşı yapılan ihlaller gün geçtikçe artmaktadır.

İhlalleri önlemenin temel yolu, toplumda farkındalık oluşturarak yapılan kayıt ve yayınların aslında zararlı ve hukuka aykırı olduğu bilincini uyandırmaktır. Hukuki açıdan ihlalleri önlemek için ise ya mevcut hukuki yollar eksiklikleri giderilerek etkin uygulanmalı ya da çocuğun verilerini kayıt ve yayını doğrudan yasaklayıcı normu olan yeni bir koruma sistemi geliştirilmelidir. Hangi çözüm yöntemi benimsenirse benimsensin, hukuki süreçlerin harekete geçirilmesi açısından çocuk yasal temsilcilerinin insafına bırakılmamalı, Devlet her zaman gerekli önlemleri resen almalıdır.

Çocuğun dijital mecrada korunması için yeni bir sistem oluşturulması tercih edildiği takdirde, 5651 Sayılı Kanun'da yer alan düzen içerisinde çocukların resen korunması, hem daha hızlı bir çözüm sağlayacak hem de daha az iş gücü ve daha az kaynakla sorun çözülebilecektir. Söz konusu yeni sistem, çocuk üzerinden elde edilen kazançların yasal temsilcinin tasarrufundan çıkarılması, çocuğa karşı işlenen suçların resen kovuşturulması, zamanaşımı işleminin başlamaması gibi destekleyici hükümlerle güçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abik**, Yıldız: “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011, s. 1-73.
- Acabey**, Mehmet Beşir: “Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, Cilt: 8, Sayı: Özel, Yıl: 2013, s. 1-54.
- Akdi**, Murat: “Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan Özel Sayısı, Cilt: 22, Sayı: 3, Yıl: 2016, s. 123-144.
- Akıncı**, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 12. Baskı, Sayram Yayınları, Konya 2021.
- Akıntürk**, Turgut/Ateş, Derya: Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt, 21. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019.
- Akyüz**, Emine: Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması, 8. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2021.
- Algan**, Müberra: Anayasa Hukukunda Çocuk Hakları, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021.
- Anayurt**, Ömer: Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar), 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.
- Artuk**, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, M. Emin/Çakır, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 19. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Aydoğdu**, Murat/Kahveci, Nalan (Bilimsel Katkılarıyla: Arş. Gör. Ö. Oğuzhan Meral/Arş. Gör. Şeyhmus Darcan): Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Badur**, Emel: Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması, KVKK, GVKT ve AİHM Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme, Birinci Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, (Çocuğun Kişisel Verileri).
- Badur**, Emel: “Kişisel Verilerin Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu Ötesinde Korunması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XXVII, Sayı: 3, Yıl: 2023, (Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu), s. 3-32.

- Baştemur, Şule/Borucu, Dilara Hatice/Bulut, Sezer:** “Ebeveynlerin Çocuklarının Fotoğraflarını Sosyal Medyada Paylaşmasının (Sharenting) Psikolojik Sonuçları: Bir Sharenting Olgu İncelemesi”, *Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 2, Yıl: 2021, s. 166-173, s. 171.
- Bazancir, Melis,** Sosyal Medyada Kadın Bedeninin İnşası: Instagram Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2022.
- Binark, Mutlu:** “Çocuk Hakları Odaklı Yeni Medya Kullanımı ve Etik”, Yeni Medya Eski İnsan programı 52. bölüm, TRT Radyo 1, Ankara, (Aktaran: Öztürk, Şerife: “Facebook’ta Çocuklarının Fotoğraflarını Yayımlayan Ebeveynler ve Çocuklarının Kişilik Hakları”, Yeni Medya Çalışmaları III. Ulusal Kongre İfade Özgürlüğü, s. 265-278).
- Deschenaux, Henri/Tercier, Pierre:** (Çev. Salim Özdemir) Sorumluluk Hukuku, Kadıoğlu Matbaası, Ankara 1983.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan:** Türk Özel Hukuku Cilt: II Kişiler Hukuku, 23. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan/Gümüş, Mustafa Alper:** Türk Özel Hukuku Cilt: III Aile Hukuku, 14. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019.
- Duygulu, Serap:** “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafı Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, TRT Akademi Dergisi, Cilt: 04, Sayı: 08, Temmuz 2019, s. 428-487.
- Dülger, Murat Volkan/Kahraman, Cansu Ceren/Yalçın, Simay:** “GDPR ve KVKK Bakımından Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması ve Konuya İlişkin Kurul Kararının Değerlendirilmesi”, s. 7, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792410 (Erişim Tarihi: 27.06.2024).
- Erdoğan, Canan:** “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, Cilt: 21, Özel Sayı, Yıl: 2019, s. 2445-2467.
- Eren, Abdurrahman:** Anayasa Hukuku Dersleri, Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020 (Eren, A.).
- Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, (Eren, F.).
- Ertuğrul, Meltem:** “Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Sayı: 2, Yıl: 2021, s. 513-564.

- Furrer, Andreas/Muller-Chen, Markus/Çetiner, Bilgehan:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021.
- Girgin, Ömer Ali/Göнал, Seray:** “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 44, Yıl: 11 (Ekim 2020), s. 99-127.
- Götting, Peter-Horst/Schertz, Christian/Seitz, Walter** (Herausgeben von): Handbuch des Persönlichkeitsrechts, Verlag C. H. Beck, München 2008.
- Götz, Isabell:** Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, (Kommentierung zu §§ 1616-1921 BGB), Band 7, 76. Auflage, C. H. Beck, Münih 2017.
- Gözler, Kemal:** Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, Cilt: II, 1. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Bursa 2011.
- Grassinger, Gülçin Elçin:** Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2009.
- Hatemi, Hüseyin:** Aile Hukuku, 7. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019.
- Helvacı, Serap/Erlüle, Fulya:** Medeni Hukuk (Medeni Hukuka Giriş-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku), 5. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul 2018.
- İmamoğlu, S. Hülya:** “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 54, Sayı: 2, Yıl: 2005, s. 183-218.
- İnceoğlu, Sibel** (Editör)/**İnceoğlu, Sibel/Boyar, Oya/Karan, Ulaş/Akbulut, Olgun/Arslan Öncü, Gülay/Tokuzlu, Lami Bertan:** İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013.
- Kalabalık, Halil:** İnsan Hakları Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.
- Keskin, A. Dilşad:** Medeni Hukuk Açısından Bizzat Karar Verme Hakkı (Selbstbestimmungsrecht), Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan:** Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

- Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Aile Hukuku, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, (**Kılıçoğlu**, Aile).
- Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Medeni Hukuk Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, (**Kılıçoğlu**, Kişiler).
- Konanç**, Esin: Türk Hukukunda Çocuğun Korunması, Ankara 1989.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Öz**, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Cilt-2, Vedat Kitabevi, İstanbul 2022.
- Özbek**, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2019.
- Özcan Büyüktanır**, Burcu G.: Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun Kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Özdemir**, Hayrunnisa/**Ruhi**, Ahmet Cemal: Çocuk Hukuku, 4. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021.
- Özer**, Hatice Duygu/**Alpsoy**, Fatma Nazlıcan: “Çocuk İşçiliğinin Yeni Görünümü: Kidfluencer”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, Yıl: 2024, s. 241-277.
- Öztürk**, Şerife: “Facebook’ta Çocuklarının Fotoğraflarını Yayınlayan Ebeveynler ve Çocuklarının Kişilik Hakları”, Yeni Medya Çalışmaları III. Ulusal Kongre İfade Özgürlüğü, s. 265-278.
- Serozan**, Rona: Çocuk Hukuku, 2. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Serozan**, Rona/**Engin**, B. İlkay/**Atamer**, Yeşim M.: Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 9. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2022.
- Shmueli**, Benjamin/**Blecher-Prigat**, Ayelet: “Privacy For Children”, Columbia Human Rights Law Review, Volume: 42, Year: 2011, pp. 759-95.
- Soyaslan**, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- Steinberg**, Stacey B.: “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media”, Emory Law Journal, Volume: 66, Issue: 4, Year: 2017, pp. 839-884.
- Staudingers**, J. Von (Erläutert von: Coester, Michael/Frank, Rainer/Göppinger, Horst): Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit

Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Dr. Arthur L. Sellier & Co. - Walter de Gruyter & Co., 12. Auflage, Berlin 1992.

Suntekin, Ceren: Medyada Çocuk Hakları, <https://www.sivilsayfalar.org/wp-content/uploads/2022/01/Medyada-Cocuk-Haklari.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2024).

Şengöz, Çağrı: “Çocuğun Kişilik Hakkının Korunması”, Prof. Dr. Ali Naim İnan Anısına Çocuk Hukuku Armağanı, (Editör: Doç. Dr. Yıldız Abik, Editör Yardımcısı: Arş. Gör. Seher Bağaç İçen), Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s. 69-102.

Tekinay, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Halûk/**Altop**, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Yayınevi, İstanbul 1993.

Tezcan, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Sancakdar**, Oğuz/**Önok**, Rifat Murat: İnsan Hakları El kitabı, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Teziç, Erdoğan: Anayasa Hukuku, Tıpkı 25. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021.

Turgut, Cemile: “Dijital Medya ve Haberlerdeki ‘Mağdur Çocuklar’ Üzerine Bir Değerlendirme”, <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/53> (Erişim Tarihi: 22.06.2024).

Türk, Gül Dilek/**Bayrakcı**, Serkan, “Sosyal Medya ve Toplumda Değişen Estetik İşlem Yaptırma Algısı”, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 39, Yıl: 2019, s. 118-135.

von Tuhr, Andreas: (Çeviren: Cevat Edege) Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt: 1-2, Yargıtay Yayını No:15, Olguç Matbaası, Ankara 1983.

Yavuz, Can: “Sosyal Medya Ebeveynliği ve Çocukların Unutulma Hakkı”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 85 (Ocak 2020), Sayı: 1, s. 15-51.

Yavuz, Cevdet/**Acar**, Faruk/**Özen**, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İkinci Cilt, 11. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2022.

Zevkliler, Aydın/**Gökyayla**, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021.

Elektronik Kaynaklar

AA haber ajansının 11.03.2021 tarihli haberi, <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/sosyal-medyadaki-guzellik-algisi-psikolojik-sorunlara-neden-olabiliyor/2172216> (Erişim Tarihi: 31.12.2023).

- <https://www.aile.gov.tr/haberler/aileler-icin-cocuklari-dijital-tehlikelerden-koruma-rehberi/> (Erişim Tarihi: 23.06.2024).
- <https://www.bbc.com/turkce/articles/c97m2n4y079o> 25 Ekim 2023 tarihli haber (Erişim Tarihi: 29.10.2023).
- <https://www.cbsnews.com/news/child-digitally-kidnapped-by-man-posing-as-father/> (Erişim Tarihi: 23.06.2024).
- https://www.confeuconstco.org/reports/rep-xiv/report_Turkey_tu.pdf (Erişim Tarihi: 27.06.2024).
- <https://www.csmonitor.com/USA/Justice/2023/0515/Kidfluencers-are-on-the-rise.-But-who-is-cashing-in> 15 Mayıs 2023 tarihli haber (Erişim Tarihi: 30.12.2023).
- <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/bir-pedofilinin-evinde-12-binden-fazla-uygunsuz-cocuk-goruntusu-ortaya-cikti-2023394> 20 Ocak 2023 tarihli haber (Erişim Tarihi: 29.10.2023).
- [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407) (Erişim Tarihi: 31.12.2023).
- <https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-C/part-312> (Erişim Tarihi: 30.12.2023).
- <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/avusturyada-iliginc-dava-ailesini-facebook-fotograf-lari-yuzunden-mahkemeye-verdi-40223889> 15 Eylül 2016 tarihli haber (Erişim Tarihi: 1.1.2024).
- https://imdat.org/media/raporlar/COCUK_ISTISMARINA_YONELIK_RAPOR.pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2024).
- <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 07.07.2024).
- <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf> (Erişim Tarihi: 30.06.2024).
- <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2014-74-nrm.pdf> (Erişim Tarihi: 10.6.2024).
- <https://www.ntv.com.tr/turkiye/blogger-anne-mahkemede-cocuklarini-kaybetti,qS8Pj79Zc0SNNhjagnJu8A> (Erişim Tarihi: 05.07.2024)
- <https://www.nytimes.com/2019/09/04/technology/google-youtube-fine-etc.html> (Erişim Tarihi: 22.06.2024), (Çev: Koral, İlayda: “Büyük Medya Şirketlerinin Yeni Suç Dosyası: Çocuk Mahremiyeti”,
<https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/02/26/buyuk-medya-sirketlerinin-yeni-suc-dosyasi-cocuk-mahremiyeti/> (Erişim Tarihi: 22.06.2024).

<https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2004/en/52451> (Erişim Tarihi: 7.06.2024).

<https://sputniknews.com.tr/20230307/fransada-ebeveynlere-cocuklarin-fotografini-paylasma-yasagi-geliyor-1067934765.html> 07.03.2023 tarihli haber (Erişim tarihi: 30.12.2023).

<https://www.trthaber.com/haber/cocuk/cocuklarin-internetteki-istismar-goruntulerinin-paylasimi-yuzde-1800-artti-798895.html> (Erişim Tarihi: 29.10.2023).

<https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html> (Erişim Tarihi: 30.06.2024).

https://www.youtube.com/watch?v=F4WZ_k0vUDM (Erişim Tarihi: 29.10.2023).

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Amacı ve Kapsamı, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/8e9b520e-0581-4cfb-8535-f6d6fc2b8206.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2024).

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Uygulaması, <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2024).

Örneklerle Kişisel Verilerin Korunması, KVKK Yayınları No: 29, Haziran 2019 Ankara. <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/a23bfe08-9b3a-4c2f-8a97-a259dcc0e667.PDF> (Erişim Tarihi: 10.03.2024)